

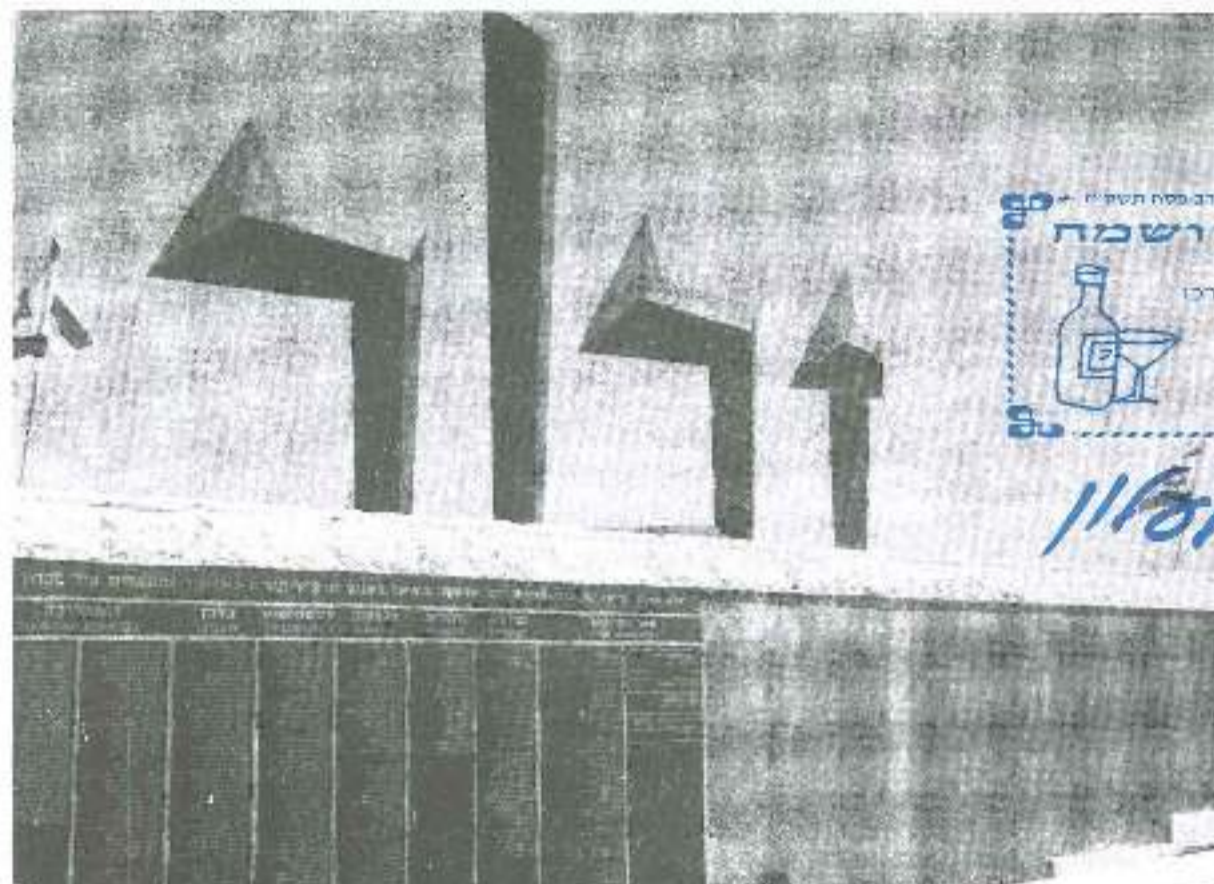
עלון זגלמביה

זאגלעמביער צייטונג

מידעון מסי 20 ניסן תשס"ז אפריל 2007
Zaglembie Newsletter - Zaglembier Zeitung, April 2007

ארגון עולמי של יוצאי זגלמביה
Zaglembie World Organization

חג פסח כשר ושמה
באחלוב
התורה האמת והערב
על זגלמביה

Happy and Kosher
Passover
Zaglembie World Organization

10 שנים אזילון

קהילות זגלמביה

- Będzin
- Sosnowiec
- Dąbrowa
- Zawiercie
- Czeladź
- Siewierz
- Sławków
- Wolbrom
- Dańdówka
- Golonóg
- Grodzic
- Kazimierz
- Klimontów
- Ksawera
- Łagisza
- Maczki
- Milowice
- Modrzejów
- Niemce
- Niwka
- Piaski
- Porąbka
- Strzemieszyce
- Wojkowice
- Zagórze
- Ząbkowice
- Kromolów

ק. צטניק
(אסיר מחנות ההשמדה)

ק. צטניק נולד בשנת 1943 באושוויץ.

כשצלב הקאפו את המספר 135633 בדרונו השמאלית, סוק אלו מכן שינוי: "כאן נולדת! שמך מנתה המספר הזה, בשם זה יקראוך לעלת על המזוזה לקרסטוריום."

ק זה משמש כמבואה ל"בית ק. צטניק לתודעה השואה ותקומת ישראל".

יואל ד-מר, הידוע בשמו המפורסם ק. צטניק סופר השואה הלואי, בעל שם עולמי, ספרו תורגמו ל-32 שפות. התפרסם לפני מלחמת העולם השנייה בכינוי "הר"ף ואל ורשת" עליו שייבת חכמי לובלין.

עתונות יהודית בזגלמביה בין שתי מלחמות עולם
Zaglembie Jewish newspapers before WWII

האבן הנושאת את שם גן ק.צטניק
Ka. Tzetnik Park

ארגון יוצאי זגלמביה, רח' פרישמן 23 ת"א 63561 ישראל, טל: 03-5270919
Zaglembie World Organization, 23 Frishman St, Tel Aviv 63561, Israel. Tel: 972-3-5270919

לפני 5 שנים, לקראת מסח תשס"ב (אפריל 2002), יצא לאור עלון זגלמביה מסי 10. את דברי הפתיחה באותו עלון סיימתי בתקווה - מי ייתן ונגיע בשלום לגיליון מסי 20 בעוד 5 שנים. והנה, מונח לפנינו היום גיליון מסי 20, גדול יותר, מגוון יותר ומכיל מידע רב יותר. והעיקר, רבות בו המכתבות של ילדינו ונכדינו, דורות ההמשך שלנו, דבר המבטיח את עתידנו.

את הגיליון הראשון הפצנו ב-1,600 עותקים והיום הגענו לתפוצה של 2,700 עותקים, ועדיין, אין העלון מגיע לכל יוצאי זגלמביה בעולם. בארץ, אנו מפיצים את העלון על פי רשימת החברים המצויה בידנו ורוב יוצאי זגלמביה בישראל מקבלים את העלון.

לא כן הדבר כשמדובר בהפצה בחו"ל, לשם אנו שולחים את העלון רק למי שרשומים אצלנו כחברים. רובם מקבלים את העלון במרוכז דרך ארגוני יוצאי זגלמביה בטרונטו, ניו-יורק ומונטריאול. חלקם מקבלים את העלון דרך מוזיאון השואה בוושינגטון, אבל עדיין יש פניות רבות מאת יוצאי זגלמביה מחו"ל המבקשים לקבל את העלון.

מניעות גם פניות מיהודי הערים והעיירות שסופחו לזגלמביה בזמן המלחמה והועברו לטארת זגלמביה כגון: קטוביץ, מיסלוביץ, כשנב, אושווינצ'ים, צ'יבניצה, מישקוב ועוד.

נבירתו ורבותו, אנו מבקשים להגיע למצב שבו כל יהודי זגלמביה ויהודי העיירות שסופחו לזגלמביה, הניצולים ובני דורות ההמשך, יקבלו את העלון וייקחו חלק בתוכנו ע"י כתיבת מאמרים, שירים ועוד.

כדי ליצור עמנו קשר, הירשטו אצלנו ותכללו ברשימת התפוצה של הארגון ותוכלו לקבל את העלון ישירות הביתה.

- השנה ובשנה הבאה צפויות לנו, אנשי זגלמביה, פעילות רבה ומיוחדת:
- ב-5 במרץ 2007 - טקס הסרת הלוט וקריאת גן ע"ש יחיאל פינר דינור - ק.צטניק בהרצליה.
 - ב-4 ביוני 2007 - טקס מסירת הימון המקורי של רותקה לסקר ליד ושם.
 - ב-1 במאי 2008 - יום השואה תשס"ח, ימלאו 20 שנה להקמת יז הזיכרון במודיעין.
 - במלאת 20 שנה לחנוכת בית הקברות היהודי בצ'לדז', לאחר השיפוץ שביצע ב-1988 מוניק סטבטקי, אנו מתכננים סיום מארגון בפולין בקיץ 2008.
- אכן, פעילות רבה. אני מקווה שנמצא את הכוחות לביצוע כל התכניות.
- *****
- בהתקרב חג הפסח אני מברך את אנשי זגלמביה מכל הדורות בכל אתר ואתר בברכת חג שמח וכשר.

אברהם גרין
י"ד האריגין

אין זה שם ספרותי...

טקס הסרת הלוט וקריאת גן ציבורי על שם סופר השואה הלאומי יחיאל די-נור ז"ל - ק.צטניק
מאת: יונה דובי (קוטליצקי)

יגיש את כולם בקריאת פרק ק"ל מתהילים ובתפילות "אל מלא רחמים" לסיום אמר הרב לאו "קדיש" וחסקס נחתם בשירת התקווה.

לתאר את אשר אין לתאר במילים
יעל נרמן, ראש העיר הרצליה, שנבצר ממנה להיות נוכחת בטקס שלחה דברים: "יתחת שם העץ שלו כתב שורה של ספרים: סלמנדרה, בית הכובות, פופל, השוען, העימות והגופן... כתב בצורה נוקבת, נטולת רחמים והשף את שהתרחש במחנה אושוויץ... עם השנים ניסה לתאר את אשר אין לתאר במילים, את בית החרושת הגדול למוות בניסיון לקרב את הקוראים לתסופה האיומה ההיא..."

ספור השואה מפי עד חי
"יכל לנדל, התנדוד לספריו ולשמו הספרותי ק.צטניק, האיש שהביא לנו את ספור השואה מפי עד חי", אמר יונתן יסעור, בטקס, והוסיף: "חייו היו קודש לתיעוד הזוויעות ולהקמת מצבה לקרבנות החיים מפשעי יונתן יסעור הדליק את המשיאה הראשונה."

כלפידי מדור לדור
אלי לנדאו דבר על הגן לזכרו של ק.צטניק אשר בתוכו יקום בית ק.צטניק שיהווה לפיד בוער לניצולי השואה. ועוד הוסיף, "בעדות נוראה ומצמררת ספר לנו ק.צטניק את מה שעבר על העם היהודי. את הסיפור צריך לחצבור כלפידי מדור לדור, מאב לבן ומבייס לבייסי". אלי לנדאו הדליק את המשיאה השנייה.

הוא קרא לה מטרופולי
אברהם גרין סיפר על מחוץ ילדותו של די-נור הלא היא סוסטוביץ שאת קורותיה בשואה תיעד בספרו "סלמנדרה", שם קרא לה מטרופולי. סוסטוביץ הייתה עיר בת כ-30,000 יהודים. סוסטוביץ ובנדן הסמוכה היו המקום בו החל פינר הצעיר בכתיבה עתונאית. דינור, הוסיף גרין, כתב באופן קבוע ב"זאגלמביה" השבועון הנפוץ ביותר בקרב יתדות זגלמביה ובנוסף, כתב גם בשבועון "דאס יידישע וואקנבלאט" שיצא לאור ע"י החוגים הדתיים. בשנת 1931 כהיותו בן 22 הוא פרסם קובץ שירים תחת השם "22 יאר - 22 לדער" (22 שנים - 22 שירים). גרין ציטט דברים שנכתבו על די-נור בפנקס בנדין: "עוד בצעירותו בישבו בבטחה בעיר הורתו, גילה כשרון כתיבה וכפעם בפעם מפרסם שירים ומסות בעתונות שהיתה קרובה ללבם מבחינה רעיונית. חברי ונאו לו גדולות וקריירה בשדה הספרות. ואמנם ניתושיהם לא התבדו".

אברהם גרין הוזמן להדליק את המשיאה השלישית. אברהם פנה לשני חברי ארגון יוצאי זגלמביה שישבו בקהל: נוטה טובה דינור ושלמה גראואר, בני התשעים, שניהם ילידי סוסטוביץ, וכיש מהם להדליק את המשיאה.

תלתלי-אחוזה
האלוף (במיל') יצחק איתן הקדיא בטקס את "שילומים": "אמא שלי היתה - - אמא שלי. איך אתארד - אמאן אמא שלי היתה - היפה באמהות ובל... עדיין אינו יודע מה סכום מרקים גרמניים משלמים תמורת אס שרופה... אחותי, תלתלי שיער ארכים חיו לה וגונם כעין הזהב העתיק... כחולות

"... הם לא נולדו ולא הולידו; נשמו לפי חוקי טבע אחרים, הם לא חיו לפי החוקים של העולם כאן ולא מתו. השם שלתם היה המספר קצטניק...". בשמינית קטע זה מעדותו הטוקלטת של יחיאל די-נור במשפט אייכמן המתאר את אושוויץ, נפתח טקס קריאת הגן על שמו. המילים המצמררות נשמעו בקולו של האיש שאימץ לעצמו את שם העץ ק.צטניק (אסיר במחנה ריכוז). עוד שמע הקהל את קולות נפילת דוכן העדות בבית המשפט - תוך כדי טרץ העדות, התמוטט די-נור ופונה לבית הרחלים. ברם, העדות הקצרה אותה הספיק לומר במשפט אייכמן נחרטה בתודעת תלמידינו לעד.

מאות אנשים התקבצו ביום שני, שושן פורים, ה-5 במרץ 2007 כדי להשתתף בטקס קריאת גן ע"ש סופר השואה הלאומי ק.צטניק בשכונת מגדלי אשרמן בהרצליה.

האלוף אליעזר שקדי, מפקד חיל האוויר בטקס קריאת גן ע"ש ק.צטניק Maj. Gen. Elyezer Shkedy, IAF Commander at the ceremony

יחיאל די-נור הגן לכתוב את ספריו בצרף רוע, במרדס בעלות משפחת אשרמן (חותנו של די-נור). במקום בו הוקם הגן הושא את שמו. כשהוא לבוש בנדוי אסיר מתנה החשמדה אושוויץ כתב ק.צטניק את מרבית ספריו. ספריו תורגמו ל-32 שפות והופצו ברחבי תבל. היו שם בני משפחת הסופר, חברים, אנשי ציבור, תושבי העיר הרצליה וקבוצה גדולה של יוצאי זגלמביה, ניצולים ובני דורות ההמשך. ויחיאל די-נור נולד בעיר סוסטוביץ בחבל זגלמביה שבפולין. בשם יחיאל פינר.

נשאו דברים: **יונתן יסעור** - סגן ומ"ם ראש עיריית הרצליה; **אלי לנדאו** - ראש העיר הרצליה בעבר ויוזם הקמת הגן; **אברהם גרין** - יו"ר ארגון יוצאי זגלמביה; האלוף במיל' **יצחק איתן** - מפקד בית ספר לקצינים ואלוף פיקוד המרכז בעבר ויו"ר הוועד למען החייל; **אלוף אליעזר שקדי** - מפקד חיל האוויר; **פרופ' שבת מייס** - שגריר ישראל במליון, יו"ר מועצת יד ושם ויו"ר הכנסת לשעבר; **הרב מאיר ישראל לאו** - הרב הראשי לישראל לשעבר, הרב הראשי לתל אביב בהווה וידידו האישי של ק.צטניק; **שחקנית התיאטרון עירית דגן ואברהם קוטליצקי**, יחד קרוב של משפחת די-נור וחבר נאמן בקרב ק.צטניק.

את הטקס המכובד הנחה בכשרון ורגישות רבים אפי וייס. החלילנית המציבה שטרן זר-אביב בלוו קלידן היו על החלק האמנותי. דוד גרייצר

היו עיני אחותי כחלתי השמים... בתוך משלוח שער... נשלחו שערותיה של אחותי אל גרמניה... אחותי, עתה רוצים לשלם לי כסף תמורתך... בין רבוא רבואות נעלים אכיר את נעלך, אבא... השיבו...

השיבו לי לו רק שעה אחת בודדה מתולתלי-אחותי הזהובים; השיבו לי נעל אחת מטעלי אבא; נגלו שבור אחד מן תלגלילות של אחי הקט; ואבאיקה אחד שנה על גב אמרי"

מתוך WIEDERGUTMACHUNG (שילומים). ק.צטניק, השען יצחק איתן הדליק את המשואה הרביעית.

טיבה דטנר, שלמה גראואר ואברהם גרין מדליקים משואה בטקס Mrs. Damer, Mr. Grauer and Mr. Green lighting the torch

מרכיב מרכזי בהזדהות שלנו

"... אין זה שם ספרותי... אינני רואה עצמי כסופר תחוב דברי ספרות. או כרוניקה מתוך הפלנטה אושוויץ, בדברי עדותו של יחיאל דינר במשפט אייכמן פתח האלוף שקדי את דבריו בטקס וחסיף בציטוט מתוך השען: "כאפרכם החניק בורעותי אני נשבע להיות לכם לסול. לכם ולקאצט האילם והמאוכל. לא אחדל מלספר בכס עד נשימתי האחרונה." הוא סיפר, חוסיף שקדי, ואנחנו קראנו וילדנו אחרים... הספרים האלה הינם מרכיב מרכזי בהזדהות שלנו. יש לנו מדינה, שלנו, חופשית, דמוקרטית... אנו נטונים במאבק קשה בו עלינו לסמוך רק על עצמנו. תפקידנו להגן על החוזה ולהבטיח את העתיד. עלינו להיות החסידים שבין אומות העולם. להגן לאנושיות, לכבוד האדם ולקיים ערכים אלה הלכה למעשה. האלוף שקדי הוזמן להדליק את המשואה החמישית. שקדי פנה להוריו, שניהם ניצולי שואה, שישבו בקהל וביקש מהם להדליק יחד אתו את המשואה.

הרצח לא נפסק... מעשי החצלה לא תמו...

בפתח דבריו, התייחס פרופי שבח וייס להחלפת המשואה עיני משפחת שקדי: "הריכוזי שבסמליות של השלישייה הזו, האלוף שקדי והוריו: אביו ניצול השואה ואמו ניצולת השואה... שהרי רצחו בנו באופן שיטתי ומתענג... רצחו בנו באירופה, בניבוליציה הנצרית של בטהובן ובן... והנה מפקד חיל האוויר החזק ביותר בעולם, שרק מפאת רטניו המוסריים לא יכול לממש את מלוא הפוטנציאל שלו... זוג ההורים האלה ובנם האלוף הם ביטוי לעד שתי עובדות. הרצח לא נפסק, לא נעצר במספר 6 מיליון. הרצח נמשך הלאה כל העת, כי לא נולדים עוד מפקדי חיל אוויר כאלה... וכן לא תמו מעשי החצלה, כל מי שניצל, כל זוג שניצל הביא ילדים לעולם, וכך יש לנו כאן שושלות חדשות..."

החינוך הוא לא נעשה לנו

"היום שושן פורים... כאילו כדי להדגיש את הניגוד הגדול... נס פורים לא קרה לנו. והחינוך הוא לא נעשה לפני למעלה מ-60 שנה ולכן קצטניק התבודד וכתב, לא בדיו אלא בדם לבני, אמר הרב ישראל מאיר לאו, בפתח דבריו. וחסיף, "קצטניק חי את הנושא 24 שעות כיממה... משלם לא יצא מהבור... לא הופתעתי ממשפט אייכמן... הרעש של הדוכן שנפל צרם והסחיד וצטרר... 9 השורות של קצטניק היו המרשימות ביותר, האפקטיביות ביותר וחוללו את הסערה הגדולה ביותר בארץ ובשולם..."

אהרון ויעה טייכנר מסירים את הלוח בטקס קריאה ג' ע"ש ק.צטניק Aharon & Ada Teichner unweaving the stone at the ceremony

ובגן ישחקו דוד רביעי החמישי ושישי...

השחקנית עירית דגן ספרה בדבריה על פרויקט המשותף לה ולבעלה - תיאטרון עדות - לספר כדי לחיות. תיאטרון משותף לבני הדור הראשון וחשלישי לשואה תוך הפקת אירוע בימתי אומנותי. האירוע מעלה את סיפור חייהם של ניצולי השואה, הישרדותם, הצלתם, ותקומתם. כל החפקה החל מסיפור האירועים עיני ניצולי השואה דרך העמדת ההצגה וכלה בהפקה הבימתית נעשה בשיתוף בני הדור השלישי: נכדים או תלמידי בית-ספר תיכון.

"קצטניק", תוסיפה, "שליח מצווה של אלה שלא שרדו שעדותם נשמרת בזכותו." "יהגן הוזה, הפרח", עד אמרה, "ישמש את הדור הרביעי, החמישי, השישי, בעתות נחת ורוגע..."

תחת שם אלמוני, כוללני: ק.צטניק

את מגילת אבן הפינה לחקמת "בית ק.צטניק" לתודעת השואה ותקומת ישראל, העניד לקום בגן, הקריא בטקס אברהם קוטליצקי:

"אגן מאסו הבונים היתה לראש פינה"

ביום ס' בחשון, תשל"ו התקיים טקס הנחת אבן הפינה לבית ק.צטניק אשר בא להקים יד לשם האלמונים אשר הובלו למשדות הגורן, תחת שם אלמוני, כוללני: ק.צטניק. "בית ק.צטניק" יכלול בית תפילה, אולם הרצאות, ספרייה, חדר עין, כינסים והשתלמויות מורים ללימוד הנושא "השואה ותקומת ישראל".

אהרון ועדה טייכנר הסירו את הלוח מעל השלט הנושא את שם הגן. טייכנר יליד סוסנוביץ גר בילדותו בשכונת לסופר השואה ק.צטניק. טייכנר חבר מועצת העיר הרצליה לשעבר ויקיר העיר הרצליה הסיר את הלוח יחד עם רעייתו עדה, שניהם ניצולי שואה שהתחתנו במחנה ברגן-בלזן.

שש משואות הודלקו בטקס לזכרם של ששה מיליון קרבנות יהודים. את המשואה השביעית והאחרונה המסמלת את דור ההמשך ותקומת ישראל הדליקו נכדיו של ק.צטניק: ריף ואיליה-נינה דינר, מלוויים באביהם ליאור די-נור וכבוד הרב מאיר ישראל לאו.

יוצאי זגלמביה,

במסגרת "בית ק.צטניק לתודעת השואה ותקומת ישראל" הנמצא בשלבי בנייה, יקום מרכז יהדות זגלמביה. מרכז בו נתכנס, נספר את סיפורן של קהילות זגלמביה ונרכז את המידע אודות הקהילות. אנו זקוקים לתעודות, מסמכים, חפצים ותצלומים הקשורים בחיי קהילות זגלמביה וקורותיהן בשואה. חומר זה יוצג ב'מרכז יהדות זגלמביה'. ניתן להביא מסמכים ותצלומים מקוריים. אנו נסרוק את החומר ונחזיר את המקור לבעליו. מי שיתרם חפצים מקוריים, יזכה לציון שמו בתצוגה המוזיאונית שתהיה במקום. עלינו לקבל את כל החומר עד סוף חודש מאי 2007 כדי שנוכל להיערך כראוי.

לפרטים נוספים ניתן לפנות לרינה נהן, טל: 054-4594333 09-9507479 פקס: 09-9542258 דוא"ל: rinakahan@gmail.com

חברי ומשרות ארלן יקריא.

10 שנים חלפו מאז החלטנו להוציא לאור את עלון זגלמביה. 10 שנים בהן שלחתם מפרי עטכם: שירים, מאמרים, הערות והארות. 10 שנים בהן כתבתם לנו ובעיקר פרגנתם לעשייה שלנו.

לאחרונה החלטו בהפצת עלון זגלמביה גם בקרב מדריכי פולין. זאת משום שקבוצות רבות של בני נוער מישראל מבקרות בבניין והסביבה, במסגרת המסע לפולין של בני המטר התיכוניים. הם ואנחנו, בני דורות ההמשך של יוצאי זגלמביה, צמאים לכל ידיעה וסיפור, מבקשים אחר כל זיכרון. כולנו רוצים לדעת יותר. לחלקנו כבר אין את מי לשאול. את סבינו וסבתותינו רובנו לא הכיר והורינו הניצולים בחלקם כבר לא אתנו.

לכן המשימה שלכם, דור הניצולים, לא תמה. עליכם למצוא את הכוחות לספר, ולהמשיך לספר; בעל-פה ובכתב, בשירה, בפרוזה ובסאטור מלומד.

דעו לכם, הסיפור האישי כוחו רב ואנו יכולים להתקרב לנושא השואה באמצעות סיפורי של היחיד, של אדם, של משפחה. הספורים, השירים והזיכרונות שלכם יהיו הבסיס לבניית הזיכרון והחצנחה בעתיד לבוא. אנו נאסוף את זיכרונותיכם באסוף אבנים יקרות ונשמרם. כתבו לנו!

במלאת עשר שנים לעלון זגלמביה שנקרא עיש 'זגלמביה' עייטונג' שיצא לאור בפולין בין שתי מלחמות עולם, הקדשנו חלק מהעלון לנושא הענות היהודית בזגלמביה.

תמצאו בעלון סקירה נרחבת אודות טקס חנוכה גן עיש ק.צטניק, סופר השואה הלאומי, הלוא הוא יחיאל די-נור (פיינט) שהחל את הקריירה העיתונאית והספרותית שלו בעיתונות זגלמביה.

עד בעלון מאמר שנכתב על העיתונות בזגלמביה מתוך ספר סוסנוביץ וכן כתבה פרי עטו של חברנו ולמן גיטלר בתרגום המחבר מיידיש. הכתבה התפרסמה בגיליון מס' 32 של 'זגלמביה' עייטונג' שיצא לאור ערב המלחמה, ב-11 באוגוסט 1939, אחד הגיליונות האחרונים של העלון.

ינה דוב (קיסליצקי) עורכת עלון זגלמביה

בין שתי מלחמות עתונות יהודית בזלמביה

הפולני. כ-18 ביולי החל מופיע מחדש בשם 'זאגלעמביער צייטונג' והמשיך בהופעתו עד לפרוץ מלחמת העולם השנייה. לשבחו של העיתון ושורכו יאמר שתמיד הגן על ענייני העם היהודי ללא הבדל מעמד ומפלגה, ועל אף הגלגולים השונים שעברו עליו הצליח לעמוד על משמרו העם ולנהל את המאבק לזכויותיו הציבוריות באופן כן ואחראי.

בעת ייסוד סוסטוביץ, לא היתה עדין שתונת מקומית בזלמביה. ורק מאוחר יותר הוציאו סורי דומברובה-גורניציה את העיתון (הכורה) בפולניה, שהיה כתב עת מקצועי מוקדש לענייני הכורים. מאחר שבמכרות לא עבדו באותה עת כורים יהודים לא נמצא ביערניקי חומר יהודי. עם כניסת יהודים בבעלות המכרות ושימפם במסחר הפחם החלו גם יהודים להשתתף בו במאמרים שונים.

דאס יידישע זאגלעמביאט

בפברואר 1925 הופיע הגליון הראשון של 'דאס יידישע זאגלעמביאט' (השבועון היהודי ביידיש, בעריכת משה חיים קמינר וליפמן ברוקוביץ, שנועד לצבור הדתי בזלמביה ובשלוזיה.

אנונסן בלאט - אונדזער טעלעפאן - זאגלעמביער צייטונג

יד הגורל הטילה על לייבוש שפיגלמן להיות אחד החלוצים ליסוד עתונים אזוריים שהתפשטו מאוד בכל פולין. שפיגלמן קיבל חינוך עברי ציוני ובשנות נעוריו ספג לתוכו הרכה מספרות ההשכלה; שמו נזכר לעתים קרובות בגליונות העתון העברי לנוער יעולם קטן שהופיע בוורשה. שפיגלמן פתח חנות ספרים בעיר הולדתו בנדן ואפשר היה לקנות שם את כל הספרים העבריים והיידיים שהופיעו. הוא פתח גם סוכנות לעתונים ופעל רבות להפצת הספר היהודי והעתונות היהודית בין המוני היהודים בזלמביה - והצליח. כ-21 ביולי 1911 ייסד שפיגלמן שבועון בשם 'אנונסן בלאט' שהמשיך להופיע עד 1913, ואז החלף השם לאונדזער טעלעפאן.

באחד ממאמריו הוא כותב על הקשיים שנערמו על דרכו. לא היה זה מהדברים הקלים בימי השלטון הרוסי לקבל רשיון להוצאת עתון, ועל כך קשה היה לחשוב אפילו על כותבי היילודי בשם 'זאגלעמביער צייטונג'. היה הכרח אפוא לנוב את דעת השלטון בקריאת העתון בשם 'אנונסן בלאט' (עתון למודעות) שחילקוהו בתוספת חינם לעיתוני וורשה. רק מאוחר יותר הצליח המיייל לקבוע מחיר לעתון, ומאז החל מטלא תפקיד של בטאון עצמאי שמופץ מסוסטוביץ ועד פוטרקוב 'עתון למודעות' זה החל מתפתח במהירות, עד שהמיייל מצא לנכון לפתוח סניף למערכת בצ'ינסטוב ובחשתתפות משה צ'ישינסקי. העתון נפוץ יפה גם בפוטרקוב, ראדומסק, קאלץ, לובלין ובשלוזיה העילית שהשתייכה אז לפרוסיה הגרמנית.

היהודים בסוסטוביץ ובערי זלמביה לא גילו בתחילה כל עניין בעתון יהודי, ורק משום שזלמביה ושלוזיה העילית היו קשורות בקשר כלכלי, נאלצו יהודי שלזיה העילית לעמוד בקשרים עם העתון הזלמביאי הסותרים, התעשיינים, תרופאים ואחרים בקטוביץ, בוויטן ועד השכילו להשתמש בעתון ומלאוהו במודעות. היה זה בתקופה כאשר בפולין בכלל ובזלמביה בפרט טרם הביט לשם מה יש 'לזרוק' כסף על 'שמעות' כאלה. אמנם הצד התעמולתי של המודעות פעל כהלכה, ואילו הצד האינפורמטיבי נשאר 'צולע' מאוד והחל מתפתח בהדרגה. מספר הסופרים המשתתפים בו עלה ונד כבד עם זה הלך העתון והשתפר. מבין הסופרים שהשתתפו בעתון יש להזכיר את: ל. גולדשטיין, ישעיה לבקוביץ, בריש פרגר, פישל בימקו (מקאלץ), י. פסחזון, גרשון סטבסקי (מסוסטוביץ), משה פיינקינד (מפוטרכוב) וי.מ. וינרוב (מסוסטוביץ). זמן רב הופיע הי'אנונסן בלאט' באורח בלתי לגאלי, עד שסוף סוף נתקבל הרשיון משר המחוז בפוטרכוב להוצאת העתון בשם 'אונדזער טעלעפאן' (הטלפון שלנו).

היו מכשולים גם על דרך הדפסת העתון, אבל ב-14 בנובמבר 1913 הופיע הגליון הראשון של 'אונדזער טעלעפאן' כעתון לגאלי. תאריך זה חשוב לגבי העתונות היהודית בזלמביה, כי בהיותו העתון היחיד באזור, היה הוא לפה לכל יהודי זלמביה. הוא הלך והתפתח, רכז סביבו את הכוחות המשוליים שבזלמביה היהודית והתאורח בה. והנה פרצה מלחמת העולם הראשונה. ביום שישי, ה-31 ביולי 1914 עוד הופיע העתון, ולמחרת, ביום שבת, ברח הצבא, ואחריו שר המחוז, המשטרה, פקידי השלטון - בבהלה בכוח וורשה הבירה.

אף בתקופת המלחמה פעל שפיגלמן, חלוף העתונות באזור, כפי שניתן בתנאי מלחמה. העתון היה מופיע לסירוגין בהפסקות, עד שהגרמנים הפסיקו את הופעתו.

ב-11 בנובמבר 1918 עזבו הגרמנים את פולין ואת זלמביה ופולין נשתחררה משעבוד זרים והיתה לעצמאית. שפיגלמן חידש את הופעת 'אונדזער טעלעפאן', אבל ב-28 ביוני 1919 נפסק העתון בידי השלטון

"זאגלעמביער לעבן"

בשנת 1937, שנתיים לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה, עזב ש.לבקוביץ לבן (אמוץ) את מערכת 'זאגלעמביער צייטונג' שבה השתתף מאז ייסודה וייסד לו שתון חדש בשם 'זאגלעמביער לעבן' (החיים בזלמביה). דרכו של לבקוביץ בעתון החדש לא היתה קלה כלל וכלל, כי הוא היה גם העורך, גם המגיה, גם המנהל - למעשה ביצע בעצמו את כל עבודות המערכת והמניהלה, מאחר שחיה חסר האמצעים הכספיים לקבלת עוזרים ולתשלום שכר סופרים. אולם במשך הזמן קנה לו העתון את אהדת האוכלוסייה היהודית, שרכשה מנוי לעתון ואף פרסמה בו מודעות.

העורך לבקוביץ רכש לו את פרסומו עוד בתקופת השתתפותו בעתון של שפיגלמן. הוא היה איש העם שבא במגע עם כל החוגים שבערים השונות באזור וידע מהמתרחש מאחורי הפרגוד בכל המוסדות תקהילתיים והכלליים. לא היתה מסיבה או אסיפה שלא השתתף בה. איש שיתה מעים היה, ואחב לספר מעשיות. ברשימותיו המוצלחות עורר ענין אצל הקוראים, שנהנו מבידיותיו והלצותיו כמו מן הביקורת השנונה שעוד על עסקנים רדפי כבוד.

לבקוביץ העורך מילא כמעט יחיד את הטורים בעתון בחתימות שונות. אם כי הכריז על עמידתו מחוץ לכל מפלגה, נשא העתון בכל זאת אויב ציוני ומקום רב הוקצה בו לכל הזרמים בציונות, הוא נאבק על ענייני הציונות בקהילה, ברבנות, ואף הועיד מזור מיוחד לענייני ארץ-ישראל. היה זה עתון חיוני ונוסס שכל גליון וגליון שלו עורר ענין בקרב קוראיו. העתון המשיך להופיע עד ליום פרוץ מלחמת העולם השנייה.

מלבד המייל הופיע בסוסטוביץ העתון 'זאגלעמביער שלעיש ווארטי בעריכת ישראל שוויצר.

מתוך ספר סוסטוביץ והסביבה בזלמביה (ב) 1974, עמ' 71 - 74.

לידיעת הגולשים - להלן הקישור לאתר הספרייה הציבורית של ניו-יורק בו ניתן לעיין בכל ספרי ה"זכור" של הקהילות ובכללן קהילות זלמביה. <http://www.nypl.org/research/class/jws/yizkorbookonline.cfm>

א פארשפעטיגטער חשבון-הנפש.

גיוס דער אָפּגעשטעלטער. שלום-עליכם' גיבליאָסקע אין בנידן.

חשבון-נפש מאוחר... (עקב סגירת ספריית שלום עליכם בבנידן), מאת: זלמן גיטלר, אוגוסט 1939

השליטה הבלעדית של מפלגת הייבונדי עליה. ראוי לציין כי לא פעם נתקלו הקוראים בהתנגדות של החלפת הספרייה ובמיוחד של הספרן, אשר דאג לחפץ את עתוני מפלגת הייבונדי לכל קוראיה. באחת ההפסקות של פעילות הספרייה שונה שמה מספריית 'הזמיר' לספריית 'ישלום עליכם'. ואז הגיע השלב בו השלטונות הפולנים, מנימוקיהם הם, סגרו את הספרייה ואף אחד לא ידע מה לעשות כדי לחיותה, אם בכלל. ברור שקיום הספרייה היה חשוב וחיוני אלאפי קוראיה. כעת, לא נותר לנו אלא לפעול קודם כל, לפתיחת הספרייה מחדש ובהזדמנות זו להוציא החוצה את עסקייה הספלטתיים שניהלה עד כה. יש להענייה לידיים טובות ונאמנות, קרי לכלל קוראיה. הנושא חשוב ביותר ויש צורך דחוף לארגנה מחדש ולמסרה לאנשים שחושבים אך ורק על טובת כלל הציבור היהודי במרחבי זלמביה.

ספריית 'הזמיר' בבנידן, הספרייה היחידה בזלמביה וסביבתה, אשר שרתה קוראי יידיש רבים, הצליחה להיות מגדלור לכל הקוראים ספרות בשפה זו. למעשה, הצמיחה הספרייה סביבה אוכלוסייה רבת פנים אשר הספר עברום היה יקר ערך וקדוש. אולם, חסר לה רק דבר אחד חיוני, והוא לניטיטציה לפעילותה, כלומר העמדתה תחת פיקוח ועד הקהילה היהודי בעיר בנידן. שכן, אז היו מונעים את סגירתה ופתיחה לסירוגין. אנשים רבים התריעו על הסכנות האורבות לספרייה, כאם לא היהפך לספרייה עירונית יהודית, הנתמכת פיננסית בידי ועד הקהילה העירוני, דבר שיאפשר לה לעמוד איתנה על רגליה היא. אולם, התעקשותם של כמה ממנהלה, הותירה את האזהרה ללא מענה, וכך נותרה הספרייה בחזר קטן ועלוב ואין משמץ...

השאלה הנדרשת היא פשוטה לחלוטין: מדוע לא התקיימו אסיפות כלליות כמסובל במוסד ציבורי ומדוע לא נמסרו דו"חות הכנסות והוצאות ולישות ספרים וכו' מדוע לא נתנה לקוראים אפשרות להשתמע הצעות, ומדוע לא התחשבו כדעתם? יש להניח כי עריסת אסיפה כללית של כל הקוראים, היתה מטורפת את

הערות הכותב: הספרייה נפתחה בשנת 1913 ונקראה 'הזמיר'. לפינתחה החוגית הגישו הסופרים הקלאסיים כמו י.ל. פריץ, שלום עליכם ועוד. אישית הייתה מטיי בה משחרר נשרי עד לקריסתה וסגירתה הסופית זמן קצר לפני פרוץ המלחמה.

סלבקוב קהילה יהודית קטנה ויקרה שהייתה

ואיננה עוד

מאת: צילה כהריאל

מעולם לא סרבו לתת. וכאשר בקשתי להחזיר את החוב "כעשה" עלי אסתר קורץ באומרה: אינני זקוקה עדיין לכסף. היא נתנה לי שוב את ההלוואה בתוספת ככר לחם.

זכורים לי היטב ניסיונות להצלת נפשות באותם הימים. אבי שמואל הופמן ששלט בשפה הגרמנית, נעשה למתווך בין היוזמרים בסלבקוב ובין המפקד הגרמני המקומי, והיה מאוד מקובל עליו.

כאשר היה צריך להקים משטרה יהודית מקומית, באופן טבעי אבא קבל דרגות מפקד כדי לשמור על הסדר בסלבקוב.

בשנה האחרונה, כאשר החלו משלוחים של צעירים למחנות עבודה, הייתה המשטרה הגרמנית עוברת בערכים עם רשימה שמית כדי לעצור את המועמדים. הם צרפו את אבי ומסרו לו עותק של הרשימה כדי שידריך אותם.

ברגע שאבי קיבל את הרשימה הוא מיהר הביתה, אמי ואני התקטנו את השמות ורצנו להזהיר את היהודים הרשומים בה. היו גם מקרים שהסתירו אצלנו את האנשים, בטוחים שלא יבואו אלינו, כמו את הבן של חרב.

אני זוכרת מקרה שאבי סיפר שהמשטרה הגיעה למשפחת ביאדק Bledak, אבי פתח את החלון וראה שהבן מנסה לברוח דרך החלון, הוא מיהר לסגור את הדלת בחזרה כאילו מישונו דוחף אותה מבפנים, הוא החזיק בה וצעק בגרמנית תפתחו - Aufmachen. בינתיים הבן הצליח לברוח. למחרת המשפחה שלחה לו סכום כסף גדול, וכאשר ספרנו את זה לאבא, הוא שלח אותי לחזיר את הכסף, למרות שהרעב שלט בביתנו.

מקרה אחר: שכן בשם שופל יוסף הסתתר אצלנו, אב לילד קטן ובעל לאישה בחרוץ. כאשר המשטרה לא מצאה את הבעל או לקחו את האישה עם הילד לדולאג (מחנה מעבר) בסוסנוביץ, שופל החליט להתייגב ממשטרה כדי להציל את משפחתו, וזכורה לי הפרידה בין שופל ואבי שהיה צריך להוביל אותו למשטרה. לפני זה שניהם הותקפו ובכו רגעים ארוכים. אבי כאב את זה נורא.

כמה חודשים לפני הגירוש הכללי הגיע צו שכל היהודים מסלבקוב צריכים להתרכז רק ב-2 רחובות צדדיים - ביינטוי.

ובמהרה התגשמו כל החששות הכי גרועים. בקיץ 1942, למנת בוקר, גורשו ממסוינו הדל יחד עם כל היהודים למגרש ענק של מפעל לבירה.

החלה סלקציה כללית. מגיל 16 עד 35 לעבריה. היתר ישר להשמדה באושוויץ. ראיתו את מוניק מרין (מריץ היה י"ר היוזמרים המרכזי בסוסנוביץ) מסתודד עם אנשי אס.אס. הוא ניסה לזרז את התהליך. עמדו ביחד אמא, אחי ברנרד ויהודייה בן ה-8 שהחזיק את ידי בחזקה כל הזמן. וכל הזמן אמי משכה אותנו אחורה באומרה: נאך א ביסעל מייען קינדערלאך, לאמיר זיין צוזאמען. נאך א ביסעל, נאך... (רק עוד קצת לדיי, בואו נהיה ביחד. רק עוד קצת...).

ב-8 במאי השתחררתי ממחנה ריכוז בתור יתומה לבד... לבד... אבי שניסה להציל את אמי ואחי הקטן מקרנות המוות ולא הצליח, הצטרף אליהם ברגע האחרון בקפיצה באומרה: "היא אשה חלשה עם ילד קטן. אני רוצה להיות איתם", ורק את התרמיל מעל גבו.

הסומנדט הגרמני שהיה נוכח במקום חשמוע הערה: Das ist ein Heldischer Jude (זה יהודי אמיץ). כך סיפר לנו ישראל זקס מסטטימישיץ ועוד אחרים שנשארו בחיים ומסרו לאחי ולי את התרמיל של אבא.

רק האגדרת ליד גשר נהר הפזימשה (Przemsza) בסלבקוב, מזכירה את התחלת השמדת היהודים, עם כניסת הגרמנים בספטמבר 1939.

הגשתי עם הורי שביעיים לפני פרוץ המלחמה מקטוביץ עיר הולדתי לסלבקוב, עיירה קטנה ותוססת של יהודים. השיקול שלנו היה שאם תפרוץ מלחמה, נחיה עם כל היהודים ביחד, ואם לא, יהיה זה נפש קיצו שהיינו רגילים כל שנה עד אז.

היהודים בסלבקוב גרו בעיקר באזור הכפר וסביבתה. רובם התפרנסו ממסחר או עסקו במלאכת יד. עיקר התעסוקה הייתה במפעל למסמרים של האחים שייץ, מפעל יהודי ידוע בכל פולין ומחוצה לה.

ב-1 בספטמבר 1939 פרצו הגרמנים את הגבול הפולני והחלה ברית האוכלוסייה למרכז פולין או מזרחה, במיוחד של יהודים. גם אבי לקח עמו את אחי הנזול ברנרד והגיע ליד וולברום או זביירציה ושם הקדימו אותם הצבא הגרמני המסוכן והבורחים נאלצו לחזור על עקבותיהם. אבא

המשטרה היהודית בסלבקוב ששאל: שמואל הופמן, טירק, יקעל הנדלר Jewish militia in Slawkow, left: Hoppert, Turek, Hendler - 1941

שכר עגלון פולני והם הגיעו עד לפני הגשר על נהר הפזימשה בסלבקוב. עמדו שם נערים פולנים יחד עם הגרמנים. הפולנים היו מצביעים על כל יהודי שהגיע לשם והגרמנים ירו בהם והטביעו אותם. פתאום החלו לרנום אותם באבנים מכל הכיוונים. אבי זרז את העגלון, ובכל זאת חטף העגלון אבו בעין ובקושי הם הגיעו הביתה לסלבקוב. טיפלו בעגלון שהיה מצוע קשה.

ערב יום ספר. אמי הדליקה נרות, אבי הועטף בטלית והתחיל את תפילת "כל נדרי" עם קול שבור ודמעות החלו לזלוג מעיניו, האדם החזק הזה נשבר. הוא עבר בנס את הגשר עם אחי. רבים מהיהודים שהגיעו לשם נורו ונזרקו לנהר. מאחר יותר נשלפו הגופות ונקברו בבית הקברות היהודי הישן בסלבקוב.

היו עוד ניצולים שהגיעו לסלבקוב בנס. זה היה תודות למשפחת קורץ - בעלי מאפייה בסלבקוב. שתי בנות המשפחה שכנו את חייהן ועמדו במרחק לפני הגשר, וכאשר זיהו יהודים חוזרים עצרו אותם, הזהירו והעבירו בדרך עוקפת את הגשר בשלום. כמו כן היו פנים לאסתר ויחיאל קורץ שבבקשה להלוואה כספית והם

שְׁזֵכוֹת אֲבוֹתָם מְסִיעֵתָם (פרקי אבות, פרק ב' משנה ב')

השלב הראשון בהקמתו של אתר ההנצחה ליהדות זגלמביה במדיעין

מאת: יצחק איזי גרינבראט

כל העתונים בארץ פרסמו מאמרים על החומר התייעודי החשוב הזה. היתה התרגשות רבה בין ניצולים מאזור זגלמביה שבפעם הראשונה ראו תמונות של סבתא, סבא, הורים, בני משפחה וגם חברי ילדות.

השלב החשוב היה לסדר תמונות אלה לפי א-ב של שמות המשפחה ולהדפיס קטלוגים עם כל הפרטים שעל גב התמונות.

לבקשת הארגון, לקחתי על עצמי את התפקיד. בעזרת כמה חברים הוצאנו מספר קטלוגים. תוך כמה חודשים, אספה הנהלת הארגון חברים רבים למפגש במדיעין שלנו, שם הוצגו התמונות באופן מסודר. "מעריכי" פרסם מאמר עם צילום המפגש.

בהמשך יצאה גם משלחת של ארגונינו למגישות בירושלים בבית הנשיא יצחק נבון ובלשכת ראש הממשלה מטעם בנין. שניהם התרגשו מאוד.

התחלתו להפיץ את הקטלוגים בין הארגונים של יוצאי זגלמביה בעולם. אושרה הצעתי שנוצא העתקים לכל מי שמצא כן משפחה ונבקש תרומה.

ההכנסות מפעילות זו ייאספו בקרן מיוחדת - אותה נקדיש להנצחה.

ערב יום השואה 1982 נמסרו התמונות המקוריות בטקס רב משתתפים ומרשים בירושלים ליד ושם למשמרת עולם. השתתפו בטקס ראשי יד ושם ורבים מיוצאי זגלמביה.

במשך שנתיים נאספו תרומות עבור העתקי התמונות כ- 30,000 לירות.

חשבנו לנטוע יער לזכר קדושי זגלמביה. אחרי בירור במשרדי קק"ל הבאתי להנהלת הארגון הצעה לנטוע יער קדושים בן 10,000 עצים לזכר המשפחות שחיו בזגלמביה - עץ אחד לכל משפחה. לאחר שהרעיון התקבל

בשנת 2008 נצייק 20 שנה לחנוכת האתר שהתקיימה במסגרת הכנס העולמי של יוצאי זגלמביה בשנת 1988. הרעיון נולד עם נטיעת יער קדושים ב-1984 והושלם עם הקמתו של יד זיכרון ייחודי ומרשים.

בחרתי בכותרת בקטע מתוך הפסוק: "... וכל העוסקים עם הצבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים שזכות אבותם מסייעתם..." מתוך משנה שכתב רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא בפרקי אבות, שכוללת דברי מוסר, דרך ארץ ומידות טובות. חז"ל מפרשים קטע זה - כל מי שמתנדב לעסוק בצרכי ציבור מצליח בשל זכות אבות, המסייעת לו בעבודתו.

זכות החינוך שקיבלנו בקהילות זגלמביה, זכית לשיתוף פעולה, לתמיכה ולתרומות מרבים מיוצאי האזור שלנו, שסייעו לנו לחפור את הרעיון למציאות.

הסיפור התחיל בשנת 1946 כאשר פולני תושב בנדין הביא קופסת קרטון ובתוכה 4714 תמונות פספורט של יהודים שחיו בגטו, לארכיב של שלוחה העילית בקטוביץ. הוא מצא אותן באחד המשרדים שעובד הגרמנים. הן היו מונחות בארכיב שנים רבות עד שהועברו למכון ההיסטורי בוורשה.

מנהלת הארכיון היתה בשנות השבעים בקשר עם אריה בן-טוב ז"ל, וסיפרה לו על התמונות האלה. על הצד האחורי של התמונות היו פרטים, כגון: שם פרטי ומשפחה, כתובת, מקום ושנת לידה וגם מקצוע.

אריה יצא בשנת 1980 במסגרת משלחת משרד החינוך לראשי המשלוח אושוויץ, בוורשה. הוא השקיע מאמץ רב, כולל פניות לראשי הממשל הקומוניסטי שם, כדי לקבל את התמונות. הוא הצליח בסוף להביא אותם ארצה.

1984 - טקס קריאת יצור לזכר קדושי זגלמביה מיסין: נתק צים ז"ל, מרים ליוור ז"ל ואיזי גרינגרס.
Naming ceremony of the Zaglembic Park. Miriam Liwer & Mr. Izi Greengrass (r) Mr. Natek Zim.

ויצטב גרנק - בלציה היתה אחות של אבא. רבציה נשארה אצלנו ושרהילה, שהייתה או בת 9 בערך, המשיכה לסיים שלה בצילודי. חוריה שלחו אותה מכתב ובו כתבו שהגרמנים מתכננים את חיסול העיריה והם מקווים שאצלנו הנות יצללו. חודשיים מאוחר יותר חיסלו הגרמנים את הקהילה היהודית בזירקי וכולם נרצחו בטרבלניקה.

שרהילה, שימכה אצל סבא וסבתא בצילודי כתבה גלויות לזודה, יעקב, שהיה במחנה שבויים - הוא שירת בצבא הפולני. אני דאיתי אצלו את הגלויות, שבתן תארה בכתב סתרים את המצב האמיתי בבית. עם חיסול הגטו בצילודי בשנת 1943 נתק הקשר של יעקב עם הבית. יעקב שרד את המלחמה ועלה לארץ.

באוגוסט 1943, נשלחנו אמין, פריידל, אחותי, זיסל, רבציה ואני יחד עם יהודי גטו זבירציה לאושוויץ. חודשיים אחרי שהגעתי לשם נשלחתי לגטו ורשה, שם עבדנו בהריסת בני הגטו - ניקינו את הלכנים לשימוש חוזר. חורי, אחותי ורבציה, נרצחו מולם.

נשארוני לבד. יהודים סובאים כהשלמה לכתוב שפורסמה בעלון זגלמביה מס 18 אודות משפחת שיבק מצילודי.

יצאתי יחד עם אברהם גרין לחפש שטח מתאים לטעת יער. בסופו של דבר אמשרה קק"ל שטח של כ- 40 דונם ליד הישוב מבוא מודיעים, בדרך העולה לירושלים. אחרי נטישת היער הוצב בכניסה למקום עמוד זכרון מגרניט שעליו נחרטו הפרטים הבאים: יער לזכר קדושי זגלמביה - בנדין, סוסנוביץ והסביבה.

בשנת 1984 התקיים טקס הסרת הלוח מעל עמוד הזכרון. בטקס נכחו משפחות רבות של יוצאי זגלמביה ובכללם צעירים וילדים. במשך הזמן עלתה הצעה להקים אתר הנצחה בכניסה ליער, כדי שכל מבקר יידע מה זה "זגלמביה". בשנת 1985 התחיל המבצע הגדול להקמת אתר ההנצחה ועל כך נספר בעלון הבא, כאשר נציין 20 שנה מיום חנוכתו.

בין זירקי למישקוב, מאת: יוסף שיבק

נולדתי וגרתי במישקוב. לאבא היה את בזירקי. המרחק בין מישקוב וזירקי היה 7 ק"מ.

דודי, מאיר שיבק, הותחתן עם בת-זוהו צפורה, הבת של משה והיזנה שיבק. מאיר וצפורה היו בזירקי ונולדה להם בת, שרהילה (שרה).

בספטמבר 1939, לאחר שהגרמנים נכנסו לפולין, מצאנו את עצמנו משני עברי הגבול. מישקוב היתה בחלק שסופח לרייך הגרמני ואילו זירקי שכנה בחלק שהפך להיות הגנרלגוברנמן. נותקנו לגמרי מזירקי. הגבול היה קרוב לזירקי והיה שמור על ידי משמר הגבול הגרמני. לפעמים, הלכתי עם אבי לגבול כדי להיפגש עם בני המשפחה. זכרתי שמישה שיבק הגיע אלינו מבנדין, בשנת 1940 או 1941, ובקש ממני (הייתי בן 14) ללוות אותו לגבול כדי להיפגש עם בתו צפורה ועם שאר בני המשפחה, והוא פגש את כולם.

ביוני 1942 הכריזו הגרמנים על מישקוב כיוזרניץ (נקייה מיהודים). חלק מיהודי המקום נשלח לאושוויץ. אלה שלא נתפסו ע"י הגרמנים, עברו לזבירציה. אמין, אחותי ואני הצלחנו להסתתר ועברנו לזבירציה. את אבי, מיאל, תפסו והוא נשלח לאושוויץ.

אחרי חודש או חודשיים, הגיע אלינו לגטו בזבירציה פולני אחד עם שתי ילדות: שרהילה הבת של צפורה ומאיר, ורבציה בת ה-4, הבת של בלציה

מסע שורשים לזגלמביה

פולין שלא הכרנו

מאת: מנחם ליאור (ליור)

המלחמה. המופע היה מדהים וסצר ונשואות רמות. בין האורחים המבוגרים הייתה סטניסלבה ספינסקה, האישה שאצלה השתמר יומנה של רותקה לסקר במשך 63 שנים והיא מסרה אותו למשמורת זמנית לידו של אדם שידלובסקי.

ב-10 בספטמבר נערך כחורשה פסטיבל התרבות היהודית על שם משכיס זינגר. הפסטיבל נמשך שישה ימים ובערב הסיום שלו נערך קונצרט של מוסיקה יהודית, בניכר גויטובסקי שם הוקמה במה ענקית ועליה הופיעו מיטב האומנים היהודים כמו, החזנים: בן ציון מילר מניו יורק, יעקב מוצן ממונטריאל ויחזקאל קלנר מישראל. הופיעו גם מייק בורשטיין, גיורא פיידמן ונן הקלרינט ועוד אומנים ידועים מארח"ב.

בכיכר התאספו כ-אלף איש רובם פולנים אשר באו לשמוע ולראות את המופע. לראות את הפולנים מתלהבים ומוחאים כפיים למוסיקה יהודית - זאת הייתה חוויה מיוחדת.

את הביטוי החולם להלך הרוח של חלק מאוכלוסיית פולין בטאה נערה פולניה מבית ספר תיכון בבנדין אשר בתום הערב החגיגי בבנדין אמרה: "הצעדה הזו היא זכרון לאנשים לא אשמים אשר גרו בבנדין, ולא חשוב שזהם הייתה שונה. היתושבים האלה למדו, עבדו וחיו בשלום עם כל תושבי היער. חלק גדול מהם נרצח בצורה אכזרית, ואחרים גורשו מהיער. רובם חושמדו בבירקנאו, ביניהם הרבת בני גילינו. וזאת עלינו לזכור".

בספטמבר 2006 נסעתי עם אשתי לפולין. להפתעתי הייתי עד לאירועים שנערכו הן בבנדין והן בורושה הקשורים בחיי היהודים.

בבנדין התקיימו ימי תרבות יהודית (זו השנה הרביעית ברציפות). השנה היה חידוש - יצעדת הזיכרון שעברה לאורך רחובות היער.

הצעדה נערכה ב-7 בספטמבר כאשר נקודת המוצא היא מצבת הזיכרון של בית הכנסת ששרף. בין המשתתפים צעירים, תלמידי בתי הספר ומבוגרים ביניהם, ראש היער דווסלב באראן, מנהל מחלקת החינוך של היער, אדם שידלובסקי ומירסלב סטוינסקי חבר מועצת היער. בין האורחים מישראל היו פרופ' יאיר אהרוני מתל אביב. כמאה וחמישים איש הגיעו כדי להשתתף בצעדה זו.

הצעדה עברה לאורך רחובות היער. ליד בית הקברות הישן, גימנסיה פירסטנברג, בית היתומים, מקום ממנו נשלחו תושבי היער בזמן המלחמה למחנות עבודה ולמחנות השמדה, עד למצבת הזיכרון לזכר ניכורי מרד נטו בבנדין. הצעדים נשארו דגלי ישראל ופולין.

משני צידי השביל המוביל למצבת הזיכרון הדליקו צעירים הרבה נרות נשמה. שידלובסקי מיוזמי הצעדה וראש היער באראן נשאו דברים. אני ספרתי לנוכחים על גבורת הלוחמים היהודים בבונקר.

בסיומו של היום נערך ערב חגיגי באולם תיאטרון ילדי זגלמביה בחשתתפות לחק טקרוב אשר הציגה תמונת מחי היהודים מלפני

בנדין של סבא

מאת: ענבר אידן

בקר בבנדין - בית המדרש מ'רד
Visiting Bendin - The Mizrahi Beit-Ha'Midrash

עמדתי שם. בלדי ספר פתוח ובתוכו תמונה, תמונת הבית שלו. ראיתי את הפתחים העגולים בעליית הגג, שם גר סבא... התרגשתי עד דמעות.

במסגרת ההכנות למסע לפולין בקשו מאתנו להביא משהו שקשור לבני המשפחה. אני הבאתי ספר, את ספרו של סבא שלי, אבא של אמא, "יובלומי אני שומע את קולה של אמא". סבא אריה בו-טוב החל בכתובתו אך לא זכה לסיימו. המשפחה השלימה את הספר לאחר מותו.

אלכס בק, המדריך שהתלווה אלינו לפולין התרשם מסיפורו של סבא והחליט לטעות קצת מן המסלול שנקבע לסיור ולכלול בו את בנדין, היער בה נולד אריה לבית הסנברג, סבא שלי.

במהלך הנסיעה באוטובוס לבנדין, צפיתי יחד עם חברי לקבוצה בסרט על החיים בבנדין אותו ערך סבא אריה. בסרט רואים אותו מבקר במקומות שונים בבנדין ומספר על החיים שלפני המלחמה. בסרט ניתן לראותו משוחח בגימנסיה פירסטנברג, בה למד, עם בני נוער בגילנו ומתלווצץ עימם. אלכס אמר שהסרט מקרב אותנו למשחו יותר מוחשי, משהו שמעבר לסיפור על היהודים שחיו בבנדין, שכן אנו שומעים את סיפורו של סבא של ענבר ואנחנו מסיידים ברחובות עירו, בבנדין.

כשהאוטובוס עזר בבנדין, לקח אותי אלכס לראות את הבית של סבא. הרגשתי שיש באשמעות נוספת לביקור שלי בפולין.

אחר כך הצטרפנו לשאר חברי המשלחת בביקור בבית הכנסת מזרחי.

בירקנאו – ענבר ארון, נכדתו של אריה בן-טוב ו"ל ליד שדיד הצרף.
Birkenau – Inbar Oron, granddaughter of Arieh Ben-Tov

בבנדן על מקום תפילה שהיה בבית וינר, סקרנותו התעוררה והוא החל לחפש את בית הכנסת. מספר אדם:

"מרתפי הבנין היו סגורים. יום אחד איתרנו אישה שהייתה בעלת אחד המרתפים והיא פתחה לנו את הדלתות. לאור נורת חשמל קטנה התגלו לי אותיות עבריות וצירי חיות. הסתבר לי שאלה סמלי שבטי ישראל. איתרתי עוד בעלת מרתף סמוך ושם התגלו לי שני עמודים יפייים בצבעים וכתובת "ירושלים". בהמשך נמצאו אריחים אשר העידו על המצאות מקווה במקום. המקום ששימש כמחסן לאחסון פחם נשמר. מכיון שבעלה של אחת הנשים הזכיר אותה לבל יפגעו הצירים. זהו מקום קדוש, אמר, ומי שיפגע בו יענש ע"י אלוהים."

הגילוי עורר הד גדול בסביבה ועיריית בנדן פינתה את הנשים מהמרתפים ושמרה על שלמות האתר. וכך אחרי 60 שנה התגלתה פנינה יהודית המספרת על חיי היהודים במקום.

מקום זה היה שייך לצעירי תנועת המזרחי. הייתה זאת תנועה של הציונות הדתית ובית המדרש הינה מקום תפילה ומקום בו נפגשו הצעירים לשיחות דיונים.

היום משמש בית המדרש מזרחי מקור משיכה לרבים מתושבי הסביבה, אשר באים להכיר את הדת היהודית, אורחותיה ומנהגיה.

אדם שידלובסקי, מראשי ארגון יונה בבנדן, פתח לנו את דלת בית המדרש אשר נישמר כפי שהיה, מאז המלחמה לא נגע בו ולא שינו אותו. המקום פשוט מרהיב ביופיו.

אדם ראה את תמונת סבא על עטיפת הספר וסיפר שהוא זוכר אותו מביקוריו בבנדן.

כשהגענו לאושוויץ - בירקנאו ביקשתי לחפש את הצרף של סבא. ידעתי את מספרו - סבא כתב על כך בספרו. הלכתי לחפש את צרף מס. 16. מצאתי את שרידיו והדלקתי נר זיכרון.

בית מדרש מזרחי בבנדן

לפני מספר שנים נתגלה בבנדן מקום תפילה, ספק בית כנסת ספק בית מדרש במרתפי מבנה ברחוב מיטוויקינו מס. 3. המקום שימש עד לפני תקופה לא אחת כמחסן ובו אוכסנו תפוחי אדמה ופחם.

מבנה זה שהיה הבית הגדול ביותר בבנדן ותשתיו לאורך כמעט כל רחוב מיטוויקינו היכל: בית מדרש, ביה"ח מזרחי של השומר הדתי, את המקווה הכי גדול בבנדן, אולם קולנוע, מסעדה ובתי מגורים. הבעלים של המבנה היה יהודי עשיר בשם יחיאאל וינר.

המבנה התגלה ע"י אדם שידלובסקי, מראשי ארגון "יונה", ארגון העוסק במסור התרבות היהודית בבנדן. אדם שמע מכמה ניצולים שהגיעו לבקר

בקור בבנדן – ענבר ארון ואדם שידלובסקי
Visiting Bendin- Inbar Oron & Adam Szydlowsky

בחוף שמש, מאת: ליטל יונג

שירה של ליטל "בחוף שמש" זכה במקום הראשון בתחרות: "ניצוצות השירה" לשנת תשס"ז. התחרות נערכה בין תלמידי תיכון בעיר מרזיפק. ליטל כתבה את השיר בעקבות מסע לפולין.

חבר השופטים ציין את התרשמותו מהשיר ואמר: "זו שירה מתיישרת המחפשת את הזיכרון ומנסה לקשור בין העולם לבין השיר. ליטל החלה לכתוב לפני כחמש שנים, בהיותה בת 13. "המורה שלי דרבנה אותי לשלוח שיר לתחרות - לפני זה לא הראיתי את השירים שלי לאף אחד", היא אומרת ומוסיפה שהופתעה מזכייתה.

ליטל היא נכדתם של יצאני זגלמביה: צבי לנדאו, יליד בנדן, וברוניה לנדאו לבית בראט, ילידת קרומלוב.

לא לשכוח	בחוף שמש זורחת
לא לשכוח לעולם	כאילו יום יפה מתחיל
לספר	כשמתחילי שוקע
ולצעוק בראש מורם	צל אלפי קבורים
אני כאן	המיטות השבורות
ואני אשאר	השריטות בקיר
בדמכם התמתם חירותי	ערימות האפר
ומה תפקירי	כיצד הם נכללים בשיר?
אם לא לשמר ואותכם?	כי לשמוע אינו אומר לראות
לזכור ולא לשכוח	ולגעת אינו אומר להבין
לעולם	לראות אינו אומר לדעת
את שחוויתם על בשרכם	לזכור אינו אומר להפנים
כדי שאוכל אני	זעקת האימה נשמעת מתוך האדמה
לחיות כאן...	טיפות גשם עבות- השמיים בוכים
את שדאו הנעים, לספר מנסים.	שלת מכסה את העננים-

בתי הקברות היהודיים בבנדן

מאת: ג'ף צימבלי

הצאר הרוסי וכך יותר ממאה יהודים מתו בפרק זמן קצר של מספר שבועות. בית הקברות הקטן שברחוב זאוואלה היה כבר מלא עד אפס מקום וראשי הקהילה היהודית נאלצו להקים במהירות בית קברות חדש. בסכום של 300 גילדר ותשלום שנתי של 20 גילדר, רכשה הקהילה היהודית שטח אדמה על גבעה למרגלות המבצר מהמאה ה-14. אותו בנה המלך קאזימיר הגדול. בית קברות זה שברחוב "פודזמצייה" (בפולנית - למרגלות המבצר), שימש את קהילות זגלמביה עד לסוף המחצית השנייה של המאה ה-19. מצבות רבות בבית קברות זה מעוטרות בסמל הנשר הפולני. אות כבוד על כך כי בשנים 1831 ו-1863 - לחמו גברים יהודיים לצד לוחמים פולניים בשתי מרידות הנפל כנגד שלטונו של הצאר הרוסי. כיום ניתן למצוא כמה מאות מצבות בבית קברות זה. מאות מצבות נוספות כוסו ערמות עפר בעת שהנאצים חפרו מנהרה בגבעה. עיריית בנדן, הנהלת הקהילה היהודית בקטוביץ וארגון יצאני זגלמביה פועלים לשיפוץ וניקוי המצבות הישנות. השנה, הוקם שער ברזל חדש בכניסה לבית קברות זה. לצערנו, פורעי חוק חסרי תרבות פרקו לאחרונה חלקים ממנו.

במחצית השנייה של המאה ה-19 הוקם בית קברות שלישי בעיר בנדן ברחוב שלצקת. בית קברות זה שימש את קהילות יהודי בנדן וצילוז עד לתקופת מלחמת העולם הראשונה. משנת 1943 עשתה חברת אבו סיד ומחצבת "אלטסי" שימוש נלוו במצבות. חילוקי של מצבות מי שנפטרו בין השנים 1916 ו-1943 המשיך גם לאחר הכיבוש הנאצי. לאחר התערבות ראשי הקהילה היהודית ב-23 במרס 1945 אסרה הנהלת המחוז את הריסת בית הקברות. איסור זה קיבל תוקף בהחלטת מועצת המחוז מיום 2 באוגוסט 1945. החברה הגישה ערעור על החלטה בפני "המשרד המשלתי לביטחון הצבאי" והיוועדה המרכזית של היהודים בפולין.

היהודים חיו בבנדן החל מהמאה ה-13. במאה ה-15 נבנה בית הכנסת הראשון בעיר וכן הוקם בית הקברות הראשון במרכז העיר, ברחוב "זאוואלה". בית קברות זה שימש את יהודי בנדן וכן רבות מהקהילות היהודיות שבחבל זגלמביה עד שנת 1831.

הכנסייה הטילה מיסי קבורה על כל יהודי שנפטר ונסכר בבית הקברות מס זה היה בתוקף בבנדן החל משנת 1588. בשנת 1687 אירעה תקרית שבה הואשמה קהילת יהודי בנדן כי אפשרה ליהודי הישוב בויתן (ביטום) לקבור את מתיהם בבית הקברות שברחוב זאוואלה ללא תשלום מיסי הקבורה. כומר העיר בנדן, יאן קטולצקי, הגיש תביעה כנגד הקהילה היהודית בגין מעילה. הכומר נעזר באשה יהודיה שהעידה על התרחשותו של "פשע" זה. המשפט ארך כ-8 שנים ואת פסק הדין נתן בישוף העיר טראסוב. פסק דין זה קבע כי הקהילה היהודית של בנדן שיתפה פעולה עם הקהילה של בויתן לשם מעילה בכספי הכנסייה ולכן על קהילת יהודי בנדן לשלם את מיסי הקבורה שלא שילמו.

בראשית המאה ה-20 היה בית הקברות שברחוב זאוואלה מוזנח ונוזק לשיפוץ בדחיפות.

מועצת העיר בנדן מצאה כי מראה בית הקברות צורם את העין ואינו תואם עוד את חזות העיר. ראש העיר נפגש עם ראשי הקהילה למצוא פתרון לבעיה. העתונות האנטישמית קראה להריסתו המוחלטת של בית הקברות. למרות זאת הוא שרד עד לפרוץ מלחמת העולם השנייה. הנאצים הרסו אותו לחלוטין ולא הותירו לו זכר. כיום המקום משמש כגן ציבורי קטן ואלמוני במרכז העיר.

בקיץ 1831 תקפה מגיפת חולירע את העיר בנדן ויהודים רבים מתו במגפה. בנטיף לכך יהודים רבים נפלו בקרב בעת המרד הטולני נגד שלטון

בית הקברות הרביעי והאחרון הוקם על ידי הקהילות היהודיות של צ'לדז' ובנדין בתחום העיר צ'לדז'.

זאת מתק ספרו של יוזבבל "בית הקברות היהודי בצ'לדז' עיצב בקרוב לאור קיסות חובנות להוציא לאור ספר על בית קברות היסטורי זה בסוף ובניסוח שיצאו זלמביה המזרחי בבניין.

Jaworski, Wojciech, "Jewish Religious Communities in Upper Silesia 1945-1970," in Marcin Wodziński and Janusz Spyra, Jews in Silesia. (Cracow: Księgarnia Akademicka, 2001), p. 259.
(התורה וב"ל מפרשת את 2 הפרקים צילום מספרו: יוזבבל האפר)

המוסד האחרון קבע כי ניתן לחצוב ממשאבי השיש שמתחת לבית הקברות וכי ניתן להפיק אבן סיד לאור העברת הנטמנים והמצבות לטקום אחר. ייצור והפקה בדרך זו, הגורמים הרס מצבות, נתמך גם על ידי "איגוד פעלי תעשיית הבניין שבמחלקה המסחרית של בנדין" בהחלטה מחודש דצמבר 1945. קרוב לוודאי כי הפקת אבן הסיד לא הופסקה עד לחודש יולי 1946 למרות שצו-איסור-ההפקה אושר על ידי "המשרד המסלתי לביטחון הצבור" בחודש מאי של אותה שנה. הצו ניתן לאחר התערבותם של "המועצה הדתית העליונה של יהודי פולין" ושל נציגי איגודים דתיים יהודיים.

בשנות החמישים הולאם בית הקברות שברחוב שלצקה על ידי ממשלת פולין. בראשית שנות ה-60, נהרס לחלוטין, כוסה בשכבות בטון וכיום הוא משמש כמקום חניה ואיסוף אוטובוסים. אין במקום שום שלט המציין שבמקום היה בית קברות יהודי עתיק.

לזכרה

סטפאן בא להציל את שושנה סיפורו של סטפאן ראצ'ינסקי - חסיד אומות העולם

ראצ'ינסקי את חייהם יומם וליילה. החוקים הנאציים קבעו כי המאכסן פליט יהודי משלם יחד עם המאכסן בחייו. המאכסן פליט יהודי לא רק שהיה צפוי לשנש מוות, אלא גם ביותו והבתים הסמוכים היו צפויים להרס מוחלט.

יום אחד הופיעה אישה יהודיה ובזרועותיה ילד. ללא מילים השאירה את הילד על מפתן בית משפחת ראצ'ינסקי ונעלמה כלעומת שבאה. אימו של סטפאן טיפלה בילד תקופת מה עד שאם הילד באה לבקשו ממנה. אביו של סטפאן אף ישב בבית-הכלא, אבל שוחרר כאשר שובו לא הצליחו להוכיח את ההאשמות בדבר עזרה ליהודים.

בסוף 1942 הכיר סטפאן את שושנה (או סוזנה), נערה יהודיה, בתו של טורה לעברית, שהסתתרה אצל ראש הכפר איוואנסקי, שם עבדה כעוזרת בית ומשק. הודות לסטפאן, הגיעה אל פולני שהתגורר בכפר סמוך. לקראת סוף 1943 שרפו פרטיזנים ליטאים את ביתו של הפולני וסטפאן בא להציל את שושנה ולקח אותה על אופניים אל דודתו בכפר פאדוליצה שם שהתה עד לינוי 1944. כאן נספלו אליה פרטיזנים פולניים (מקבוצת יוזאב הברזלי) ורצו לעשות בה שפטים לאחר שחשדו בה שהיא יהודיה. שוב הופיע סטפאן, ובעזרת כומר מקומי שבא ונשבע שיוזאב אינה יהודיה, הניחו לה. כתוצאה מהטראומה, שעברה עליה בעת מאורע זה, היא הייתה שבת ימים ללא תכרה וסטפאן טיפל בה במסירות עד לשחרור האזור על ידי הרוסים ב-22 יוני 1944. בין סטפאן ושושנה נרקמו קשרי אהבה והם נישאו מיד לאחר השחרור וב-1960 עלו ארצה, וכאן ומגשו שוב עם מקצת מן הניצולים. לזוג שני ילדים.

סטפאן ושושנה ראצ'ינסקי - Stepahn & Shoshanna Racynski

סטפאן ראצ'ינסקי התגורר יחד עם משפחתו בכפר וגלינה, סמוך לנימצ'ין, בנפת וילנה, שם היה להם משה חקלאי. מגע הדוק עם יהודי הסביבה לא היה להם - אם כי בנושיותיהם לעיר נימצ'ין, למחלבה, למספרה, לכנסיה או לבידור, נתקל סטפאן הצעיר ביהודים וכך נוצר קשר כלשהו עוד לפני המלחמה.

ב-20.9.1941 ערב ראש השנה, לאחר פלישת הגרמנים לרוסיה, היה סטפאן ראצ'ינסקי עד לרצח המוני של יהודי נימצ'ין. ימים אחדים לאחר המאורע האיום החלו צצים מה ושם שרידי הטבת, יהודים שהכירו את אביו, וביקשו עזרה. תחילה הסתובבו על-יד המשק, לאחר מכן העזו והתדפקו על הדלת וביקשו מזון. מספר המציל: "אני, או אחיותי, או אחי, היינו מביאים להם אוכל, מפני שהם עצמם לא ביקשו, התביישו, כנראה, משום שלא היה להם במה לשלם. ובכן, טאלצו בעצמנו להביא להם את המזון". תיאור זה מוצא חינוק בדברי הניצולים: "לאחר המאורעות הטלונים בשפיט-דם אכזרית שהיו בנימצ'ין, ברחנו... הסתתרנו בבורות, עברנו שדות ויערות... והגענו למקום מבטחים ארעי אצל משפחת ראצ'ינסקי". בשל עזרתם ליהודים, פליטי החרב, זכה ביתם של המצילים לכינוי "בית אברהם אבינו". השכנים הנוצרים קראו לבית: "הבית היהודי". במשך שלוש שנים קיבלו פליטים יהודים מזון ועזרה אחרת ממשפחה זו. "אין מילים בפינו כיצד להודות להם עבור כל שעשו למעננו", מצינים הניצולים. "אין גם לשכוח כי במעשיהם סיכנו בני משפחת

Romana and Chuck,
Zaglembie world organization Board and members express
Our Sincere Condolences on the Passing Away of your
Beloved Father
Sygmund Strochlitz, Born in Bedzin

May he rest in peace!
Sharing your deepest grief. Abraham Green - Chairman

ארגון יוצאי זלמביה
אבל על מותו של
קלמן שטייר, יליד סוסנוביץ
תנחומים למשפחה. מי ייתן ולא תדעו עוד צער

Zaglembie world organization Board and members express
Our Sincere Condolences on the Passing Away of
Kalman Shteyer, Born in Sosnowiec
Sharing the family deepest grief

ארגון יוצאי זלמביה
אבל על מותה של חברת הארגון

בלה שטרן לבית לונדנר, ילידת בנדין

תנחומים למשפחה
מי ייתן ולא תדעו עוד צער

ארגון יוצאי זלמביה
אבל על מותה של יודית זלמביה

שושנה ראצ'ינסקי
אלמנתו של חסיד אומות העולם סטפאן ראצ'ינסקי
ומשתתף בצערם הכבד של בני משפחתה

שושנה ראצ'ינסקי מעלה רבות למען חסידי אומות עולם שחיו בישראל. היא הייתה ממקימי עמותת חסידי אומות העולם בארץ ודוברת העמותה העמיתת שנתה רבות למען רוחות החסידים וחסה פעילות שהובילה למתן קצבה ממשלתית לאותם חסידי אומות העולם שבתלו לחיות בימינו. שושנה הייתה מתרגמת טובה ותרומה שירה ופרווה מעברית לפולנית ומפולנית לעברית.
יהי זכרה ברוך.

ארגון יוצאי זלמביה
אבל על מותו של חבר הארגון
גוטפריד ברוך בן אברהם, יליד בנדין
תנחומים למשפחה
מי ייתן ולא תדעו עוד צער

אברהם תלמי : 1911 – 2006

מקים האימפריה המוסיקלית בקיבוץ מרחביה

עתון הארץ 10 בינואר 2007

אברהם תלמי נולד בעיר סוסנוביץ שבפולין כאברהם בוזיקובסקי וכל חייו הוא כונה בוזיים. מגוריו פיתח אהבה גדולה לציור ואף החל ללמוד באקדמיה לאמנות בוורשה. ב-1936, אחרי שירות בצבא הפולני, עלה לארץ במסגרת הכשרת "השומר הצעיר" עם אשתו שרה לבית גוסלבסקי, כשהשניים מתירים מאחור את משפחותיהם, שכמעט כולן נרצחו בשואה. השניים הצטרפו לקיבוץ מרחביה ובוזיק עבד בנגריה (שם נקטעה אחת מאצבעותיו) ובכריכת ספרים, אך נפשו יצאה אל הציור. אלא שהקיבוץ היה זקוק למורה למוסיקה, ובוזיק החל ללמד את עצמו גיטרה ובללויקה. את החור השלישי בחלילית סתם עם הזרת, במקום הקטיצה שאיבד בנגריה.

הוא לימד מוסיקה במוסד החינוכי של הקיבוץ, הקים מקהלות ותזמורות וניצח עליהן, כתב עיבודים ויום הפקות מוסיקליות מסובכות. אורה שרון, אחת מתלמידותיו, שלימים הייתה כנרת ראשונה של התזמורת הקמרית הישראלית ושל תזמורת הבי.בי.סי, אומרת כי בזכותו "כולם קראו תווים, ומו שלא שר לא היה אק"י". תלמידה אחרת, אוסמא שפרן, מספרת כי כשהופיע הטרגוויסטור הוא ראה בכך תחלות והחליט להפסיק.

ילדיו ספגו ממנו את האהבה למוסיקה: הדוה היא מורה לגיטרה, משה ניגן בקלרינט, ויואב, שהיגר את מרש צה"ל בחייו, חילל, הוא מנצח מבוקש בשלם.

כשפרש מהוראת המוסיקה התמסר לציור. בסרט שהכניח סנאית אילון לכבוד יום הולדתו ה-95, אמר כי עבורו הציור והמוסיקה משתלבים בסימפוזיה של צבעים, וכי בחיפושיו "אחר האמת, אחר האור הפנימי", עבר מהציור הפיגורטיבי למופשט. לא כולם בקיבוץ אהבו זאת. הוותיקים התנגעו לציורים של פעם, "כשעוד אפשר היה להבין מה בוזיק מצויר". אבל בעיקר הוא זכור ונערץ בזכות האימפריה המוסיקלית שהקים במרחביה. תלמידו, אלוף (מיל) רן גורן, יליד מרחביה ולשעבר ראש אכ"א, אומר כי כל פעם שהוא יושב בקונצרט ומהמהם למשמע מוסיקה מוכרת, הוא ניכר בחיפה ובהכרת תודה במורו אברהם תלמי.

דב בן-אליעזר

אבא, דב בן-אליעזר, היה בנם הבכור של אליעזר (דבורה מנרקביץ מבנדן) הוא שינה את שמו לבן-אליעזר כדי להנציח את שם אביו. הציונות וחזון המדינה זרמו בעורקיו מגיל צעיר. פסגת חלומותיו הייתה לעלות לארץ ישראל וללמוד בטכניון בחיפה.

הוא סיים את הגימנסיה ע"ש פירסטנברג נייבנח"י בבנדן ואת לימודי המתמטיקה בהצטיינות. כך התקבל ללימודי הנדסה בטכניון בחיפה וקבל את הסרטיפיקט שאפשר לו להיכנס בשערי המדינה המנדטורית, בנובמבר 1935 והוא בן 22 שנים. בזיעבד, הציל בכך את חייו. כשהגיע לארץ ישראל, תשב שלא זו העת ללמוד כי אם לבנות את הארץ, הוא פנה לעבודה בפרדסים, בסלילת כבישים, בהתנדבות ל"התנהגות" וליימכבי אש"י.

כל אותה עת, התכתב עם משפחתו באופן שוטף. הוא ידע על המצב ההולך ומדרדר של יהודי פולין בכלל ושל יהודי בנדן, בפרט. ההורים כתבו לו על מצוקותיהם – מצוקות פרנסה ואנטישמיות מתגברת. מזי פעם, היה שולח לחורו לירות אחדות, ככל שהיה בידו.

לקראת סוף 1939 הצליח אחיו שמעון (שימקע) מנרקביץ לעלות לארץ בעליה בלתי לגאלית ולהקים משפחה.

שאר בני המשפחה – ההורים אליעזר ודבורה, האחים – צבי (הירש), ויהודה שלמה (שלמק) והאחות אניולקה, נלקחו לגטו בנדן ומשם לאושוויץ בשנת 1943.

האח שמוליק, נפטר ממחלה קשה, קודם לכן. לקראת יום הולדתו ה-90 של אבא, החלטנו שלושת ילדיו לתרגם את המכתבים הרבים שקבל מבני משפחתו בפולין לעברית. המכתבים נכתבו ביידיש, פרט למכתבים מהאחות אוניה, שכתבה בפולנית.

אחי אמציה הקים אתר אינטרנט שמכיל את כל המכתבים המתורגמים ע"י אבא וכן סיפורים מילדותו של אבא, שליקטה מפיו אחותי אסתרטיח לב.

כתובת האתר – www.esc2.com/dov

אבא נולד ביידי בתמוז 1913 ונפטר ביידי בתמוז, השנה והוא בן 93 שנים.

ריתי קרימיילובסקי

אברהם שיבק : 1919 - 2006

ב-31 בדצמבר, י" בטבת, יום הקדיש הכללי, הלכת לעולמך. אהנו בכי והשמים כנו אתנו. אנו מתגעגעים אליך ואתה חסר לנו מאוד, אולם מקווים שאי שם נשמתך צופה בנו ומרגישה וידעת כמה אנו אוהבים אותך וחושבים עליך. על המצבה שלך כתבנו את הדברים הבאים:

"לזכר בני משפחתו שנספו בשואה"

גם אמת, כמו מרבית יהודי פולין בדורך, איבדת את משפחתך בגיל צעיר ומעולם לא זכית לחניח את עצמותיהם בקבר ולהתאבל עליהם. כמה סמלי שהלכת לטלמך ביום הקדיש הכללי לאותם אנשים שיום קבורתם לא נודע.

היית "אמן, אומן ואדם". אמן, כי היית מוסיקאי נפלא, נגן וזמר בעל קול טנור לירי, שהרטיט ושימח רבים. אומן, כי בעבודתך כמנהל עבודה בבטיס חיל אוויר גדול ציירת שלטים וניחלת צוות עובדים גדול, ועל כך קיבלת הערכה, הוקרה, תעודות הצטיינות וצלישיים רבים מכל המפקדים. ואדם, כי היית "מענטשי", אדם טוב ואציל נפש, לא רבת עם איש ואהבת את כולם. ביחד עם אימא עזרת לנוקקים ובודדים וביחנם היה פניח לכל אדם. הענקת הרבה כבוד לזולת.

תמיד אמרת - "נאות חיי היא שהקמנו משפחה לתפארת" - אימא, הבנות, החתנים, הנכדים, הננים ויתר בני המשפחה היו חשובים לך והיו שמחת חיך.

נכדיך אומרים שהיית טבא קטן גדול, עם לב ענק שהיה בו מקום לכולם. הם נזכרים בחיך בבדיחות שסיפרת להם ובחיוזי הלשון ובחרוזים שהצחיקו אותם. היה לך חוש המור נפלא.

לנצח תישאר חרוט בלבנו. נוח בשלום על משכבך. מבנה, רחלה, ציפי, נאוה, החתנים, הנכדים והננים

ארגון יוצאי זלמביה
משתתף באבלו הכבד של חברנו **אברהם חבה**
על מות
אחיו, יליד זבירצ'ה
תחומים למשפחה
מי ייתן ולא תדעו עוד צער

ארגון יוצאי זלמביה
אבל על מותו של חבר הארגון
ברנקביץ ברוך בן יהודה, יליד סוסנוביץ
תחומים למשפחה
מי ייתן ולא תדעו עוד צער

ארגון יוצאי זלמביה
אבל על מותו של חבר הארגון
אברהם שפיר, יליד בנדן
תחומים למשפחה
מי ייתן ולא תדעו עוד צער

ארגון יוצאי זלמביה
אבל על מותו של חבר הארגון
ע"ד **שמואל ברמה**, יליד בנדן
אשר הלך לעולמו בשיבה טובה
תחומים למשפחות ברמה וצולמן
מי ייתן ולא תדעו עוד צער

ארגון יוצאי זלמביה
משתתף באבלו הכבד של חברנו **שמעון ישיביץ**
על מות
אחיו
תחומים למשפחה
מי ייתן ולא תדעו עוד צער

ארגון יוצאי זלמביה
אבל על מותו של חבר הארגון
סטופניצקי שמואל בן יהושע-השל, יליד בנדן
תחומים למשפחה
מי ייתן ולא תדעו עוד צער

ארגון יוצאי זלמביה
אבל על מותו של
השופט משה בייסקי

יליד פולין, ניצול שואה שעלה לארץ בגיל 24.
ב-1979 מונה לכהונת שופט בבית המשפט העליון, תפקיד בו כיהן 12 שנה

פעל רבות למען הנצחת השואה. היה חבר בוועדת חסידי אומות העולם ביד ושם ושימש כיו"ר "משואה" שנים רבות.

תחומים למשפחה
מי ייתן ולא תדעו עוד צער

הזכות לפסוע ברחובותיה של בנדין

לכבוד דוד קלימן, שמי ארנה. נולדתי בחדרה לאמא שנולדה בגרמניה ועלתה כנערה עם משפחתה לארץ ב-1933, ולאמא שנולד בבנדין ובגיל 5 עבר למיישוב ועלה לארץ לבדו כחלוץ ב-1934. על פולין סרב אבא לדבר. תמיד אמר: "אני נולדתי בגיל 20 בארץ ישראלי ועשה ימים כלילות כדי לבנות ולחיכנות בה. קבלתי כמובן מאליו את המשפחה המורחבת עמה שמר אבי על קשרים חמים והדוקים ולא הייתי מודעת לעובדה שהיא כה קטנה... בכת המצווה שלי ישבו כולם ליד שולחן ארוך אחד שנפתח בסלון ביתנו, אבי נפטר ב-1982, מספר חודשים לאחר נשואי בשאני בהריון עם בני הבכור. לאט לאט התחילה לחלחל בי התובנות, שבעצם כמעט ואין לי משפחה ומלבד אלגום קטן ובר תמונות מעטות של סבא וסבתא שלא זכיתי להכיר, דודים ובני דודים שרובם הושמדו בשואה ומעט פרורו מידע על קורותיה בפולין, אין לי כלום. הייתכן נראה, שהשבר הנורא שעבר אבא לאחר שאיבד את רוב משפחתו בשואה, גרם לו לנסות לשכוח את מה שחיה בעבר, ולהתמקד בהווה ולחלום על עתיד טוב יותר.

מזה כ-15 שנים, אני חוקרת את תולדות המשפחה, אוספת כל פיסת מידע, מרכיבה חלק אל חלק על מנת להרכיב את פאזל החיים של משפחה אחת מני רבות שמוצאן מפולין.

ספרך "משואה לעשייה" פתח לי צוהר נוסף להבנת קורות משפחתי. קווים רבים משיקים בין קורות חיך לאלה של אבי. שניכם נולדתם באותה העיר, באותו עשור, ואפילו נרתם תקופה מסוימת באותו הרחוב - צילדזיקה. ספרך נותן לי את הזכות לפסוע ברחובותיה של בנדין, להיכנס לכתיה ולהכיר את תושביה. אפילו לחזיר ולטעום מטעמיה בימים של לפני המלחמה ולנסות ולהבין את שעבר על הקהילה באופן המלחמה הנוראה והשבר שעבר עליה. תקומתך כארץ ישראל והעשייה הפוריייה והמבורכת בתחום עיסוקך הייחודי, השלובים במשפחתך הנהדרת שהקמת, ראויים להערכה מיוחדת.

אני מודה לך מקרב לב ומסירת מאד על ששיתפת אותנו בקורות חיך. אין ספק שזיכרונותיך מרחיבים לט, הדור שנולד פה כמו גם לדורות הבאים, מקור מידע חשוב לחבנת אורח החיים של הקהילה היהודית הגדולה והמטוארת בבנדין. אני מבטיחה לך ואמנה, שאתרום את חלקי הצנוע מהנצחה ובשימור של תולדות קהילת זגלמביה בכלל ואת קורותיהם של תושביה בפרט ובכללם שלך.

ארנה נידרמן - זכרון יעקב, 22.05.2006
בת סאסק שויצר - בנדין, פולין
נכדת אהרון שויצר - בנדין, פולין
נינת משה-לייב שויצר - בנדין, פולין

קולנוע בבית התפוצות

- **זוהר הילדות - חוויות ילדות שהעירה בספרות ובקולנוע**
ימי שני, אחת לשבוע, בין השעות 15:00-12:30
 - **לא נרגע הזיכרון... התמודדות הקולנוע עם זיכרון השואה והעבר היהודי באירופה**
ימי שלישי, אחת לשבוע, בין השעות 15:15-16:45
- אפשר להגיע גם להרצאות בודדות - לפרטים נוספים והרשמה, נא לפנות אל רבקה אורד, רכזת ההשתלמות
טל: 03-6405885 דוא"ל: bhadere@post.tau.ac.il

הודעה חשובה לבני הדור השני והשלישי,

חברים יקרים,
עומדת בפנינו משימות רבות. עלינו מוטל להמשיך את הפעילות העצומה והחשובה של ארגון יוצאי זגלמביה העושה רבות להנצחת קהילות זגלמביה ושימור מורשתן. על כן, לכבודם של הורינו, סבינו ולמען הדורות הבאים, הצטרפו לפעילות בארגון כבר בתקופה הקרובה. בכדי להקל על התקשורת בינינו ולהתערך בפעילויות השונות הנכם מתבקשים לשלוח את כתובת הדוא"ל שלכם לרינה: **09-9542258** או בדוא"ל: **rinakahan@gmail.com**
אנא הצטרפו למשפחת פעילי דור שני ושלישי!

עלב העלויות הגבוהות המרכוזת בהפקת העלונים ומשלוחם, נבקש מכל מי שאיננו מעוניין לקבל את פיתוח הארגון, להודיע לנו על כך מידית. בהזדמנות די נזכרים כי יש לשלם את המי החבר השנתיים בסך 130 ש"ח לגזבר הארגון, מי צבי לנדאו, טל. 03-5067337.

ארגון יוצאי זגלמביה

מתכבדים להזמין

לטקס מסירת יומנה של רותקה לסקר ליד ושם והוצאתו לאור של היומן בעברית ובאנגלית
ליד ושם
ביום שני י"ח בסיון תשס"ז ה-4 ביוני 2007 בשעה 16:30

דברים:
אבנר שלו, יו"ר ליד ושם
אגניישקה מנדזיאק-מישבסקה, שגרירת פולין בישראל
אברהם גרין, יו"ר ארגון יוצאי זגלמביה
ד"ר זלבה שרץ, אחותה של רות לסקר
סטיניסלבה ספינסקה, מחזיקת היומן

הנתיחה: בני הסדל
שירה: הזמרת שולי נתן

אוטובוסים לרשות הנסעים יוצאים:
מוטיא - תחנת הרכבת ארלוזורוב, ליד מסוף אל-על, בשעה 14:45
מחיפה - עפ"י תיאום עם נציגי הנחלת הארגון בחיפה

קורס העשרה בתולדות השואה

1. 800 שנות יחודי פולין

ההרצאה תעסיק בהתהוות הקהילה היהודית בפולין, מאפייניה התרבותיים והפוליטיים, תוך שימת דגש על הגיוון, המורכבות לצד החיוניות הרבה שגילמו.

2. "מאחורי חומות" - החיים בגטאות

ההרצאה תעמוד על תהליך הגטואיזציה בשטחי הכיבוש הנרמני ותסקור את חיי היומיום בגטאות בתנאי מחסור קיצוניים ותוך מאבק הישרדות קשה משואה.

3. "בין המשיש לסדף" - דילמות ההנהגה היהודית בתקופת השואה
המועצות היהודיות (יודנראטים), שמונו על ידי הגרמנים, פעלו במציאות בלתי אפשרית, שאת כלליה חן לא קבעו. ראשי היודנראטים פעלו בתנאי מחסור קיצוניים תוך התמודדות עם הגזירות הגרמניות מצד אחד ועם מצוקת ותסכול הציבור היהודי מצד שני.
ההרצאה תסקור דפוסי ההנהגה שונים של ראשי יודנראטים ודילמות, שעמן הם נאלצו להתמודד.

4. "הפתרון הסופי"

ההרצאה תסקור את המחקרים העכשוויים בנושא תוך התמקדות בשינויים שחלו במהלך השנים בתפיסת הנושא במחקר. האם ההוראה התקבלה מלמעלה או שהייתה תוצאה של פעילות דרגי השטח? מתי נפלה ההכרעה? מה הייתה משורנותו של היטלר בהחלטה?

5. "חזרו אדם!" - עלום המחנות הנאצי

ההרצאה תעסיק במשטר המחנות הנאצי כמנגנון טרור ובחיי האסיר במחנות תוך מאבק להישרדות ולשמירה על צלם אנוש מול תהליכי דה-הומניזציה.

6. לחזור ולחיות - שארית הפליטה ומחנות העקורים

בעבור רבים מהניצולים ימי השחרור לוו בתחושות מעורבות של שמחה, של תקווה, של בדידות ושל כאב. הייתה זו ראשיתה של התמודדות עם עולם שאבד ועם משא הזיכרונות. מהם הקשיים אתם התמודדה שארית הפליטה? מה היו שלבו היילחור ולחיות? ההרצאה תעסוק באירועים המרכזיים שעברו על שארית הפליטה דרך התמודדותה עם העבר ועם האובדן מחד גיסא ועם יצירת חיים חדשים מאידך גיסא.

יד ושם מציע סדרה מפגשים בנושא השואה. כל מפגש בן שעה וחצי. המפגשים יתקיימו כאולם הארגון בכ"ששן או בבית והלון בגבעתיים בשעות הנייב. למשתתפים בפרטים נוספים והרשמה, נא לפנות לרינה קובו טל: 050-5674323 דוא"ל: yonakobo@netvision.net.il

לפני שהמסך יורד ...

אנו מנציחים את זיכרונותיהם של ניצולי השואה - בוודיאא פרויקט משותף לדורות הממשך, יד לחייה, עיריית תל-אביב ויד ושם. צלם ומראיין מתנדבים יגיע לכיתכם ויצלמו אתכם מספרים את קורותיכם למען הדורות הבאים.
המטוניינים, נא לפנות לדורות החמשך - dorot_hemshech@walla.com

הנצחות אישיות

אנו מזכירים כי במרתף ההנצחה שביד הזיכרון במודיעין נותרו עדיין מקומות להנצחת אישיות של בני המשפחה שנספו בשואה.

הנצחת שורה אחת חרוטה בשיש שחור עולה \$150. המבקשים להנציח את יקיריהם יפנו לאולם תארגון הפתוח מדי יום רביעי בערב וימלאו טופס עם הפרטים הדרושים.

מסע שורשים לפולין 2008

בשנה הבאה ימלאו 20 שנה לחנוכת בית הקברות המחודש בצילדז', לאחר השיפוץ שיום וביצע מוניק סטבסקי ב-1988, אי לכך אנו מתכננים לעלות לקברי אבות בקיץ 2008.

עם זאת, אם יש אנשים המעוניינים לצאת השנה, נא לפנות לאריאל יהלומי ולבדוק אפשרות של ארגון קבוצה לסיור גם במסגרת קבוצה משפחתית מצומצמת.

בטלפון: 4965594-054 9292730-08 9241482-08
או למנות ליצחק טורנר במודיעין בפרישמן 23 ת"א, הפתוח בימי רביעי בשבוע, בשעות אחר הצהריים, טלפון: 5270919-03.

מי מכיר? מי יודע?

אם הייתם בבית ילדים בסוסנוביץ, אחרי המלחמה, או אם אתם מכירים בני ילדים בסוסנוביץ, אנא, צרו קשר עם חוה, תודה!

טל: 02-6414684 פקס: 02641189 דוא"ל: melchava@netvision.net

יחד הננו - כנס ילדים ויתומים ניצולי שואה

הכנס העולמי של ילדים ניצולי שואה יערך השנה בירושלים בין התאריכים 5 - 8 בנובמבר 2007 ע"י הפדרציה העולמית של ילדים ניצולי שואה ועמותת יישי - ילדים ויתומים ניצולי שואה בישראל.

י"חד הננו" הנו שמו של הכנס העולמי ה-19 של ילדי שואה. זו הזדמנות חד פעמית לכל ילדי השואה מישראל ומחוצות להתכנס יחד. להיות יחד בישראל מהווה סמל להישרדות ויש בו משמעות מיוחדת לילדים ניצולי שואה.

הכנס יכלול סמינרים, סדנאות, הרצאות, וכן תכנית מיוחדת ביד ושם. לפרטים נוספים ולהרשמה ניתן לפנות לעמותת יישי.

בדואר: רח' החלץ 5, רחובות 76251; ת.ד. 1357 רחובות 76112
באינטרנט: holocaustchildren.com בדוא"ל: yeshonohs@smile.net.il
בטלפון: 9316971-08 פקס: 9316972-08

דמי חבר לשנת 2007

הפעילות הרבה של תארגון מחייבת הוצאות כספיות בלתי מבוטלות. הכיסוי הכספי העיקרי בא מדמי חבר העומדים השנה על 130 ש"ח. כל תרומה נוספת תתקבל בכרחה. אנו מבקשים מכל חבר שטרם שילם את דמי החבר לעשות זאת בהקדם.

את דמי החבר ניתן לשלם:

- ✦ ישירות לחשבון הבנק - בנק לאומי - בת ים - סניף 861 לזכות "ארגון יוצאי זגלמביה" ס.חשבוץ - 33938/34. המשלם בדרך זו מתבקש לרשום את שמו וכתובתו כדי שנדע למי ולאן לשלוח קבלה.
- ✦ באולם הארגון (רח' פרישמן 23 ת"א) הפתוח בימי די אה"י.
- ✦ סלח הוברפלד - יהודה הנשיא 5, רמת-גן, 52376. טל: 6194390-03
- ✦ יצחק טורנר - אחד העם 79, תל-אביב. טל: 6852213-03
- ✦ הדסה קנטור - רמת-גן. טל: 6775605-03
- ✦ שלמה גראור - חיפה. טל: 8360960-04
- ✦ צבי לנדאו - ת.ד. 4120 בת-ים, 59395. טל: 5067337-03

חברי ארגון רבים סרס שלמו את דמי החבר למרות זאת אנו ממשיכים במאמצינו להנציח את העלון שבידיכם ולהפוך אותו בין כל חברי הארגון, דבר שעולה כסף רב.

אנא, שלמו את דמי החבר כדי שנוכל להמשיך בפעילות החשובה של הארגון. קיומו של הארגון תלוי בכם.

לוח אירועים ומפגשים ליוצאי זגלמביה על אירועים נוספים תבוא הידעה נפרדת.

2007	
ח-16 באפריל, יום שני	עצרת יום השואה תשס"ז ביד הזיכרון במודיעין
בשעה 16:00	טקס מסירת יסמנה של רות לסקר ליד ושם
ח-4 ביולי, יום שני	הרמת כוסית לשעה החמישה תשס"ח באולם הארגון בפרישמן 23 ת"א
בשעה 16:30	דגשברי - באחד ימי חג החנוכה (שף רעכה בתל-אביב)

*תאריך מדויק ייקבע בהמשך. לפרטים נוספים ניתן להתקשר לאולם הארגון בימי רביעי אה"י בטלפון - 5270919-03

2008	
ח-18 בינואר, יום שישי	נטישת טייז בשבט ביד הזיכרון במודיעין
בשעה 11:30	הרמת כוסית לכבוד פסח תשס"ח באולם הארגון בפרישמן 23 ת"א
ח-1 במאי, יום חמישי	עצרת יום השואה תשס"ח במלאת 20 שנה לחנוכת יד הזיכרון ביד הזיכרון במודיעין
בשעה 16:00	60 שנה למדינת ישראל

*יכול לחול שינוי בתאריך עקב תהפוכות מזג האוויר.

מסורת נשפי חנוכה נמשכת

גם השנה חגגו יוצאי זגלמביה את חג החנוכה בנשף המסורתי שהתקיים ביום שני, כ"ז בכסלו, ה-18 בדצמבר 2006, ערב נר רביעי של חנוכה באולם רסיטל בתל-אביב.

היה זה מפגש מרגש של שלושה דורות מיוצאי זגלמביה שהגיעו מכל קצות תארץ כדי לשיר, לרקוד ולשמוח ביחד. תודת לכל מי שהיה על המלאכה. להתראות בשנה הבאה.

קרולה בליצקה ונכדה ייטם שינר על רחבה הריקודים בנשף חנוכה תשס"ז Mrs. Karola Balizka & her grandson Yotam Sheiner dancing at the Hanukkah ball 2006

נשף חנוכה תשס"ז - Hanukkah ball 2006 in Tel-Aviv 2006

נטיעות ט"ו בשבט

השנה ציינו את ט"ו בשבט באתר שלנו במודיעין כמנהגנו בשנים האחרונות. ביום שישי ה- בפברואר - באירוע השתתפו בני שלושה דורות של יוצאי זגלמביה, והשנה הצטרפו גם כמה בני הדור הרביעי של משפחת ניצני (מיבניצני, מדומברובה) יו"ר הארגון - אברהם גרין פתח את האירוע בברכות, ואחר כך נהגו יסדר טייז בשבטי שכלל ברכות על פרי הארץ, שירים בנושא טבע ונוף והרמת כוסית. את החלק הסקסי סיימו בשירה בציבור, בהנחיית האקורדיוניסט חיים חדד.

נאוה שרית ובנה איטמר בט"ו בשבט תשס"ז ביד הזיכרון Mrs. Nava Sharet & her son Itamar at Tu Be'Shvat 2007 at yad hazikaron

לסיים התקיימו נטיעות בכדי להעשיר את האתר שלט בצמחיה. אנו מודים לאבי אסתרסון מחקרן הסיימות המתחזק עבורנו את האתר ומבין את השתילים לנטיעות טייז בשבט. תודה לשמעון ניצני, ליטל יוגב ונכדתו של גזבר הארגון צבי לדאון) ושמשון שביץ שארגנו והנחו את האירוע. להתראות בשנה הבאה.

נטיעות ט"ו בשבט ביד הזיכרון תשס"ז Tu Be'Shvat 2007 at yad hazikaron in Modiin

Szoszana Raczyńska

Na początku stycznia 2007 zmarła Szoszana Raczyńska, znana osobistość w izraelskim życiu społeczno-kulturalnym. Odeszła nagle, niespodziewanie. Rano jeszcze do mnie zadzwoniła, żeby, jak zwykle, powiedzieć mi na spotkanie z kim i po co akurat się wybiera, lub kto ma zaraz do niej przyjść w tysiącu i jednej sprawie jakimi się zajmowała, a następnego rana już nie żyła.

Działała głównie w dwóch dziedzinach: w pracy społecznej, oraz w pracy literackiej, jako utalentowana tłumaczka poezji i prozy z języka polskiego na hebrajski, oraz z hebrajskiego i jidisz na polski. Obie te dziedziny stanowiły treść jej życia. W ostatnich latach tak intensywnie w nich działała, tyle książek przetłumaczyła, tyle cennych inicjatyw społecznych uruchomiła, tyle miała pomysłów i z taką determinacją je realizowała, jakby chciała wygrać wyścig z czasem, zdążyć... jeszcze zdążyć.

Przyjaźniłyśmy się. Po każdej jej zakończonej pracy literackiej, czy kolejnym zwycięstwie w walce o dobro Chasidei Umot Haolam (nie tylko tych w Izraelu) starałam się ją namówić, żeby zrobiła sobie przerwę, odpoczęła, była przecież już po osiemdziesiątce i od czasu do czasu skarżyła się na dolegliwości zdrowotne. Ale gdzie tam! Natychmiast miała nowe plany i przystępowała do ich realizacji.

Taka była Szoszana Raczyńska, córka Chany i Nisana Dezentów, pary nauczycieli języka hebrajskiego w Wilnie - "Jeruszałaim deLita" w latach przed drugą wojną światową. Rodzice podzielili los większości polskich Żydów - zostali zamordowani przez niemieckiego okupanta. Szoszana uratowała polska rodzina Raczyńskich, którzy ocalili 16 Żydów. Najstarszy syn Raczyńskich, Stefan został po wojnie mężem Szoszany i wraz z nią przybył do Izraela. Pracowali tutaj, wychowali syna i córkę.

Szoszana była przez wiele lat, do ostatniej chwili życia rzeczniką Stowarzyszenia Sprawiedliwych Wśród Narodów, którzy żyli i żyją w Izraelu, przybyli do nas z różnych państw Europy, przeważnie ze swoimi żydowskimi współmatronkami. Ile dróg dla nich Szoszana Raczyńska wydeptała? Ile osobistości i działaczy politycznych z najwyższych kręgów władzy przekonała o potrzebie i o znaczeniu dla żydowskiego państwa opieki nad Sprawiedliwymi? O tym trzeba by było długo opowiadać. Ale zwyciężyli: Szoszana i Stefan. W Izraelu Sprawiedliwi otoczeni są opieką ustawowo zagwarantowaną. W marcu 1986 Kneset - izraelski parlament uchwalił ustawę o pomocy dla Sprawiedliwych w Izraelu, zatwierdzony akt państwowo-prawny, jako "Chok Tagmulim I Chasidei Umot Haolam b'Israel". Szoszana bacznie śledziła realizację tej decyzji i w razie potrzeby

interweniowała. Nie było dla niej w tej pracy przeszkody nie do pokonania. W 2002 roku opublikowałam w izraelskiej polskojęzycznej gazecie "Nowiny Kurier" obszerny wywiad z pracowitością, wytrwałością i wiernością sobie. - "Wiem - powiedziałam - że miałaś niełatwe początki, tak trudno uzyskać akceptację w środowiskach izraelskich. Szanuję i cenię wysoko twoją postawę, nie załamalaś się. Nie czekając na oklaski dalej uparcie przyswajałaś kilku językom utwory przez nikogo przedtem nieukładane przekładem. Być może wielcy poeci zrobiliby to lepiej. Ale nie zrobili. Ty postarałaś się by tyle utworów pisarzy hebrajskich dotarło do czytelnika polskiego i tyle polskich - do hebrajskiego. Przecież przeniesienie utworu z jednego języka do drugiego jest jak przetrzymanie pomostu z jednego brzoju na drugi."

Kochała pisać. Miała przygotowanie muzyczne i z podziwu godną pasją przyswajała obu językom, hebrajskiemu oraz polskiemu dziesiątki tomików poetyckich, utwory poetów z hardzu wysokich i także ze średnich półek literatury. Przetłumaczyła wiele tomów prozy. Jej dziełem są również

przekłady obszernych publikacji w Księgach Pamięci wydanych w Izraelu czy w Polsce. Z niedawnych osiągnięć Szoszany wymienię przekład z jidisz wybranych utworów Abrahama Karpinowicza

p.t. "Opowiadania wileńskie" o żydowskim folklorze miejskim Wilna. Tłumaczka zachowała w polskiej szacie wielki urok specyficznego języka tego wymordowanego środowiska, tak mistrzowsko utrwalonego przez autora. Książkę uczczono uroczystym wieczorem literackim, oraz licznymi, świetnymi recenzjami.

Wspaniała poetka jidisz, Rywka Basman Ben-Chaim powierzyła Raczyńskiej przekład na język polski dwóch zbiorów swych wierszy: "Dotknąć czasu", oraz "Na strunach deszczu". Ostatnio, z inicjatywy Szoszany i w jej przekładzie na hebrajski wydany został wybór wierszy polskiego poety Adama Asnyka, p.t. "I, la gwulot" ("Bez granic").

3 stycznia 2007 roku Szoszana spoczęła obok grobu zmarłego lata temu męża, Stefana Raczyńskiego, którego pamięć, wraz z córką i synem uczuli

ufundowaniem w Ośrodku Masua stypendium na imię Sprawiedliwych Wśród Narodów, dla ucznia, który zajmie się tematyką Chasidei Umot Haolam.

Cztery lata temu, w odpowiedzi na moje pytanie o starania w sprawie miejsca pochówku Sprawiedliwych w Izraelu, Raczyńska odpowiedziała:

"O przydzieleniu godnego miejsca pochowania zmarłych Sprawiedliwych

zabiegaliśmy intensywnie. Dzięki staraniom ówczesnego prezydenta miasta Tel-Aviv-Jaffo, Szlomy Lahata, oraz ówczesnego rabina Tel-Avihu, obecnie naczelnego rabina Izraela, Iszraela Meira Laua, została wydzielona specjalna działka dla Sprawiedliwych na cmentarzu Kifat Szaul w Tel-Avivie. W roku bieżącym działka została poszerzona i jest odpowiednio zadbaną. Jest to Gusz nr 32. Tam też jest pochowany mój ś.p. mąż, Stefan Raczyński." I tam spoczęła Szoszana, która odeszła pozostawiając kilka ważnych przedsięwzięć literackich i społecznych w stadium przed realizacją. W tej sprawie porozumiałam się z córką i wierną

pomocnicą Szoszany w jej licznych pomysłach i planach, z panią Haną Szamir. Pamiętam bowiem jak Szoszana z entuzjazmem mnie poinformowała, że przelożyła na polski kilkanaście piosenek z repertuaru Szoszany Damari, załączyła do nich materiał nutowy, oraz odpowiednie nagrania z występów Szoszany Damari, wraz z informacją biograficzną i zainteresowała odpowiednie polskie czynniki pomysłem zorganizowania w Polsce - w wykonaniu polskich artystów - koncertu poświęconego Szoszanie Damari i kompozytorom jej piosenek. Jak mnie poinformowała Hania Szamir, koncert ma się odbyć w Polsce w roku 2008. Wiele pracy Szoszana włożyła w przekład na polski i odpowiednie opracowanie do druku wierszy i pieśni znanego i zasłużonego izraelskiego poety. Promocja w Polsce odbędzie się w roku 2008.

Książka wierszy poetki polskiej, w przekładzie na iwrit Szoszany Raczyńskiej również ukaze się w Polsce. W Izraelu ma się wkrótce ukazać książka wierszy Rut Eldar w przekładzie Szoszany Raczyńskiej na język hebrajski.

Anna Cwiakowska

Traditional Hanukkah Ball

For almost 50 years Zagłębie world organization is holding a gala evening on Hanukkah in Tel-Aviv.

On December 26, 2005, the evening of the second candle of Hanukkah, our traditional ball was celebrated at Recital Halls. It was, as always, a unique opportunity to meet Zagłębiens of all generations in a festive, warm and family-like atmosphere. See you next year!

Who Knows? Who Remembers?

If you were in a children's home in Sosnowiec after the war, or if you know of any children's homes that existed in Sosnowiec, please contact me. I could be reached in Jerusalem at –
Tel: 02-6414684 Fax: 02-6411189

E-mail: melchava@netvision.net.il

Thanks! Chave

Inauguracja Ośrodka im. K. Zetnika

W dniu 5 marca br członkowie Związku Żydów Zagłębia uczestniczyli w podniosłej uroczystości. W mieście Herzlija, niedaleko Tel-Aviv nastąpiło odsłonięcie tablicy pamiątkowej i uroczyste otwarcie nowego ogrodu publicznego nazwanego imieniem sławnego pisarza z Sosnowca, Jechiela Feinera, Di-Nura, znanego na świecie pod literackim pseudonimem: K. Zetnik. Pochodził z Sosnowca. Przed wojną zaczął pisać wiersze i prozę, publikowaną w prasie żydowskiej. Przepowiadano mu karierę literacką. Niemiecka okupacja przerwała jednak te nadzieje i młody pisarz znalazł się w obozie śmierci Auschwitz. W 1943 roku kapo obozowy wypalił mu na przedramieniu numer obozowy 135633 i oświadczył: "Teraz się urodziłeś, a ten numer jest od teraz twoim imieniem. Tym imieniem wywołają cię i załadują na ciężarówkę do krematorium." Cudem ocalony, straciwszy większość swojej rodziny, postanowił pod literackim imieniem K. Zetnika, czyli więźnia obozu koncentracyjnego poświęcić swe życie na opowiedzenie świata o "planecie Auschwitz".

Niedługo po wojnie znalazł się w Izraelu. Jego książki zdobyły sławę światową i zostały przetłumaczone na 32 języki.

Zmarł w roku 2001 w wieku lat 93.

Miasto Herzlija postanowiło uczcić jego pamięć przez zbudowanie Ośrodka Kultury imienia K. Zetnika. Obecnie otwarto wielki zieleńiec, ogród publiczny, w którym ma stanąć budynek Ośrodka, a w nim specjalna część poświęcona Żydom Zagłębia.

רבי ישראל מאיר לאו ואברהם גרין בטקס קריאת תנ"ך
Rabbi Israel Meir Lau and Mr. Abraham Green at the ceremony

Na inaugurację przybyło kilkaset ludzi Zagłębia i zaproszonych gości. Przemówienia wygłosili znane osobistości izraelskie. Uroczystość tę zachowamy długo w pamięci nie tylko ze względu na jej meritum, lecz również jako piękną imprezę społeczno-kulturalną.

Pragnę tu wspomnieć, że od lat istniała w Izraelu Nagroda

A POEM FOR MY SISTER

Written by Jenny Eisenstein Oksenhendler

You are like a brook
Flowing with fresh water
Unending
Like the Banias
In promised land
You are the good earth
Never too tired to give its goodness
To the human hand
We shared a youth in splendor
Innocence
Before sadness struck
Our souls
Before they mocked
And spat at us
The good life fell from
Our trembling hands

In the midst of despair
My love grows towards you
As your love grew towards me
Like a soft blanket
Together we marched naked
With courageous steps
Yet you've inspired me to sing
While we gagged on hunger
And shame
You helped me sing
My voice resounded, and opened
Doors into dreams of impossibilities
As we faced unrelenting tragedies
Now our walk no longer brisk
And we hide from the sun
You are a soft blanket
I will love you forever

Literacka imienia K. Zetnika dla pisarzy piszących o Zagładzie. Pierwszym pisarzem nie-Żydem, który otrzymał Nagrodę im. K. Zetnika był wybitny polski poeta, niedawno zmarły w Warszawie Jerzy Ficowski, którego reprezentowała w Jerozolimie małżonka, pani Elżbieta Ficowska. W odczytanym na uroczystości liście od Jerzego Ficowskiego poeta napisał m.in. o utworach z jego sławnego zbioru pt. "Odczytanie popiołów" (cytuje z tekstu hebr. przekładu): "Nie wiem czym są te moje wiersze: napisem na macewach? Izkor? Modlitwą Kadisz? Polskimi Trenami? Ale to wiem, że zrodziły się z bólu, gniewu i miłości i to, że w ciągu wielu lat, w trudzie i pokorze wydobywałem z siebie tamte słowa, czując, że nie potrafię wypowiedzieć tego, co chciałbym, że tego, co pragnę powiedzieć, wyrazić się nie da; dławi w gardle, pozostaje w milczeniu."

Nagroda K. Zetnika dla Ficowskiego niemal zbiegła się z dwujęzycznym - polskim i hebrajskim - bibliofilskim wydaniem w 1986 r. w Izraelu "Odczytania popiołów", z rysunkami Marca Chagalla, wykonanymi specjalnie do wierszy Jerzego Ficowskiego.

Tłumacz na hebrajski, Shalom Lindenbaum, poświęcił swą pracę dwóm Polkom - s.p. Rozalii Kalabiskiej i Dorocie Kuc, które 23.I. 1945 ocaliły uciekinierów z oświęcimskiego pochodu śmierci.

Anna Cwiakowska

Do Prezydentów i i Burmistrzów Miast Zagłębia

W ślad za indywidualnymi listami po wyborach municypalnych w Polsce, pragniemy na łamach naszej Gazety Zagłębiowskiej przekazać Szanownym Ojcom Miast Zagłębia serdeczne życzenia dalszej owocnej pracy i sukcesów, dla dobra Zagłębiowskiej Ziemi, dla dalszego rozwoju naszej współpracy.

Abraham Green

Przewodniczący Związku Żydów Zagłębia

Maj.Gen.(ret.) Yitzhak Eitan, former IDF Goc. Central Command, recite a poem by Ka.Tzetnik - "Wiedergutmachung", The Clock.
Maj. Gen. Yitzhak Eitan lighted the fourth memorial torch.

Key Element in Our Identity

Maj. Gen. Elyezer Shkedy, IAF Commander, began his speech at the ceremony by quoting Dinur's testimony in the Eichman Trial "It was not a pen name. I do not regard myself as a writer and a composer of literary material. This is a chronicle of the planet of Auschwitz", and continued with a quote from The Clock: "With your ashes embraced in my arms, I swear to be your voice - yours and the mute and destroyed Katzet. I won't stop telling till my last breath". Shkedy added, he told the story which we and our children after us read...his books are a key element in our identity. We have a state, it is our own, it is free and democratic... we are in a difficult struggle in which we must rely only on ourselves. It is our job to protect the present and guarantee the future. We must be the righteous among the nations, educate humanity in human dignity and putting these values into practice.

Maj. Gen. Shkedy was invited to light the fifth torch. He turned to his parents, Holocaust survivors, who were seated in the audience and asked them to light the torch with him.

The Shkedy family lighted the fifth memorial torch.

Prof. Shevach Weiss at the naming ceremony of the Ka.Tzetnik Park

The Murder Did Not Stop...

In his speech, Prof. Shevach Weiss, former Israel ambassador to Poland, spoke of the torch lit by the Shkedy family. "The symbolism of this triad, Maj. Gen. Shkedy and his parents, his father a Holocaust survivor, and his mother, a Holocaust survivor... we were murdered in a systematic manner. We were murdered in Europe, the cradle of Christian civilization... of Beethoven and Bach...and now, the Commander of the strongest air force in the world, which does not realize its full potential only due to its moral restraint... these parents and their son the Maj. Gen. are an expression of two other facts:

The murder has not ceased, has not ended with the number of 6 million. The murder has continued all the time, because more air force commanders like him are not born, and the acts of salvation have also not ceased because anyone who was saved, any couple who was saved brought children into the world, and so we have new generations...

Prof. Shevach Weiss lighted the sixth memorial torch.

A miracle has not happened ...

"Today is Shushan Purim...as if emphasizing the great contrast... A Purim miracle has not happened to us. The "turning of the tables" did not occur over 60 years ago, and for that reason Ka.Tzetnik secluded himself and wrote - not in ink, but in the blood of his heart," said Rabbi Meir Lau, Rabbi of Tel Aviv, former chief Rabbi of Israel and a friend of Yechiel Dinur, and added, "Ka.Tzetnik lived this topic 24 hours a day, he never left the pit...I was not surprised by the Eichman Trial...the noise of the witness stand falling was gruesome and made you shudder... Ka.Tzetnik nine lines were the most impressive, the most effective and made the greatest uproar in Israel and in the world..."

"And here", said Rabbi Lau, "in this park, when children will swing on the swings and slide down the slide, children and their mothers will look at the flowers and rest in the shade... children who have a homeland...I think Yechiel will be happy at this...that he is commemorated in a city named for the State's visionary..."

Members of the fourth and fifth, and sixth generations will play in the park...

Actress Irit Dagan spoke of "Edu" (testimony) Theater - Telling to Live", a joint project in which she and her husband are involved. This is a joint theater project of first and third Holocaust generation members who create an artistic stage performance together. The event tells the story of the lives of the survivors, how they survived and were saved, and reconstructed their lives after the Holocaust. The entire production began from story telling by Holocaust survivors and developed into dramatization, culminating in a full stage performance in collaboration with third generation members, their grandchildren and other high school pupils. She added, "Ka.tzetnik was a benefactor who preserved the memory of those who did not survive, she added.

"This blooming park will be used by members of the fourth, and fifth and sixth generation, in times of serenity and peace."

Anonymous general name of Ka.Tzetnik

Abraham Kotlitzky, a close friend of the Dinur's family and a trustee of the Ka.Tzetnik foundation read the scroll of the cornerstone of "Ka.Tzetnik House".

"The stone which the builders rejected has become the head stone of the corner" (Tehillim 118, 24).

On October 1996 a cornerstone ceremony was held to the "Ka.Tzetnik House" that will be a memorial to the unknown that were led to Germans Crematorium, under the anonymous general name of Ka.Tzetnik.

The House of Ka.Tzetnik will include: House of prayer, Lecture Hall, Library, Conference rooms and seminars for teachers to study the subject: "The Holocaust and the revival of Israel".

right: Mr. E.Landan, Rabbi I.M.Lau, Maj.Gen. E.Shkedy, Maj.Gen.(ret.) Y.Eitan and Mr. A.Green at the ceremony

Aharon and Ada Teichner unveiled the stone bearing the name of the park. Teichner was born in Sosnowiec and lived in Ka.Tzetnik neighborhood as a boy. Teichner, Honorary citizen of Herzliyah and former member of the City Council, unveiled the stone with his wife Ada. Both are Holocaust survivors who married at Bergen Belsen Camp.

Six torches were lit in memory of the six million Jewish victims. The seventh and last torch, symbolizing the continuing generations and the revival of the State of Israel, was lit by Ka.Tzetnik's own grandchildren, Reef and Ilya-Nina Dinur, accompanied by their father, Lior Dinur and Rabbi Meir Israel Lau.

Yona Kobo (Kotlitzki)

Zaglembians,

A Center of Zaglembe Jewry will be established as part of the Ka.Tzetnik House of Holocaust Awareness and Israel Revival, which is under construction. The Center will be a place where we gather and tell the stories of Zaglembe, and concentrate the information on our communities. We need documents, certificates, objects and photographs relating to the lives of the Zaglembe communities and their history during the Holocaust. This material will be exhibited at the Center of Zaglembe Jewry. You are invited to bring us original document and photographs which will be scanned and returned to their owners. Contributions of original objects will be noted in the museum exhibition. All material must be received by May 2007 in order to make the necessary preparations for the exhibitions. For any additional information, please contact Rina Kahani:

Tel: 972-9-9507479. Cellular: 972-54-4594333
Fax: 972-9-542258 EM: rinakahan@gmail.com054-

Dear Friends and Fellow Zaglemians,

Five years ago, the Passover 5762 issue was the tenth issue of the Zaglemie newsletter. I ended the introductory remarks to the issue with hope that we all will see the publication of issue no. 20 five years in the future.

And now, issue no. 20 is here before you – larger, more diverse and contains much more information. And most important is that such a lot is written by our children and grandchildren, our future generations, that the future of the newsletter is guaranteed.

Circulation has grown from the 1600 distributed copies of our first issue – to 2700 copies today – and still, the newsletter has not reached all the Zaglemian Jews in the world.

In Israel, distribution is based on a list of members, and most Zaglemians receive a copy of the newspaper. Overseas, people mostly receive the newsletter through the branches of Zaglemie Jews in Toronto, New York and Montreal. Some receive the newsletter through the Holocaust Museum of Washington DC, but we still receive many requests from other Zaglemie Jews, including requests from Jews from the cities and towns annexed to Zaglemie during the war, whose residents were transferred to Zaglemian ghettos.

Ladies and gentlemen, our aim is to have each and every person from Zaglemie and the towns annexed to Zaglemie, the survivors and their family members and future generations, receive a copy of the newspaper and take an active part

contributing to its contents by writing letters, sending in poetry, etc.

Contact us to register for regular delivery of the newsletter directly to your home.

Many special activities await us, Zaglemians, this year and next.

- On March 5, 2007 – Plaque unveiling and naming ceremony of the Yechiel Dinur- Ka.Tzetnik Park in Hertzliya.
- On June 4, 2007 – Ceremony of submitting the original diary of Ruth Lasker to Yad Vashem.
- On May 1, 2008 – Holocaust Memorial Day 5768. 20 years to the erection of the Modi'in Memorial.
- Commemorating 20 years since the inauguration of the Jewish cemetery of Czeladz after the renovation carried out by Mr. Morik Stavsky in 1998, we are planning an organized tour to Poland in the summer of 2008.

We wish the Jews of Zaglemie in Israel and through out the world a happy and kosher Passover

Abraham Green

Chairman of the Zaglemie World Organization

It was not a pen name

Naming Ceremony of the "Yechiel Dinur- Ka.Tzetnik Public Park"

"... they were not born there and they did not give birth; they breathed according to different laws of nature; they did not live - nor did they die - according to the laws of this world. Their name was the number **Katzetnik**..." The naming ceremony of the park opened with a recording of Yechiel Dinur's testimony in the Eichman trial (1961), describing Auschwitz. The gruesome words were voiced by the man who adopted the nom de plum Ka.Tzetnik (inmate of a concentration camp). The audience also heard the sound of how the witness stand tumbled down in court as Dinur collapsed while testifying and was evacuated to the hospital. Still, the brief testimony that he managed to give remained etched in public memory ever since.

Hundreds of people gather on Monday, Shushan Purim, March 5, 2007, to attend the naming ceremony of the Ka.Tzetnik National Holocaust Author Park in the Asherman Towers neighborhood of Herzliyah.

Yechiel Dinur used to write his books in a dilapidated shack in an orchard owned by the Asherman family (Dinur's father in law) where the park is situated. He wrote most of his books, when he was dressed in an Auschwitz prisoner uniform. His books have been translated into 32 languages and sold worldwide.

Among the attendees were members of the author's family and friends, public figures, Herzliya residents and a large group of Zaglemie survivors and their families. Yechiel Dinur was born in Sosnowiec, in Zaglemia, Poland, as Yechiel Feiner.

The honorable ceremony was led with great talent and sensitivity by Efi Weiss. Flautist Hefziba Zer-Aviv Stern, offered a musical interlude. Attendees were touched by a reading of Tehillim (Psalms) 130 and El Malah Rahamim by David Graytzer. Rabbi Israel Meir Lau recited Kaddish and the ceremony was concluded with the national anthem, **Hatikvah**.

Describing the Indescribable

Yael German, Mayor of Herzliyah, who was unable to attend send the following message: "Under his nom de plum he wrote a series of books. He wrote piercingly, and brutally exposed the events at Auschwitz...over the years he attempted to describe the indescribably, the largest factory of death, in an attempt to bring that horrendous period in history closer to his readers..."

An eyewitness account of the Holocaust

"All children became familiar with his books and his nom de plum as they were growing up – Katzetnik was the man who brought us an eye-witness account of the Holocaust," said the vice Mayor, Yonathan Yasur and added, "His life was devoted to the documentation of the horrors and to creating a memorial to the innocent victims."

Yonathan Yasur lighted the first memorial torch.

Like a torch from generation to generation

Eli Landua, former mayor of Hertzliya and the initiator of the Katzetnik Park, spoke of the Park which will house the "Katzetnik House", a burning torch for Holocaust survivors", and he added, "In his horrible and gruesome testimony, Katzetnik told us what the Jewish nation went through. This story should be carried down as a torch from generation to generation, from father to son, and from school to school."

Eli Landua lighted the second memorial torch.

He Called Her Metropolis

Abraham Green, chairman of Zaglemie organization, spoke of Sosnowiec, Dinur's childhood home, whose history he recorded in his book Salamander, where he called it Metropolis. In Sosnowiec, a city of some 30,000 Jews, and in neighboring Bendin, the young Yechiel Feiner began writing as a journalist. Green added that Feiner was a regular contributor to the "Zaglemier Zeitung," the most widespread weekly among Zaglemian Jews and he also wrote in the weekly, "Das Yiddische Wachenblatt" which was published by religious circles. In 1931, at the age of 22, he published a collection of 22 poems entitled "22 Yar – 22 Lider" (22 Years – 22 Poems). Green quoted from the Bendin Yizkor book on Dinur: "Even in his youth, when he lived in the safety of his city of birth, he showed talent as a writer and repeatedly published poems and essays in the newspapers that were close to his own ideology. His friends predicted him an illustrious career in literature, and their predictions did indeed come true."

Abraham Green was invited to light the third memorial torch, Abraham turned to two members of the Zaglemie Jewry Organization in the audience, Gutta-Tova Datner and Shlomo Grower, both over 90, and born in Sosnowiec, to light the torch.

Repartitions ("Wiedergutmachung")

"My mother was -- my mother.

How will I describe you - mother?

My Mother was the most beautiful mother in the world...

... still I do not know the sum of DM paid for a burned mother...

My sister, she has long curled hair and their color like ancient gold...

Blue were my sisters' eyes, as blue as the sky blue... in a

pack of hair... my sisters' hair was sift to Germany... sister, now

they want to pay me money for...

Between tens of thousands of shoes I will know your shoe, father...

Bring me back...

Bring me back only one single hair of my golden sisters curls;

Bring me back only one of my fathers shoes;

One broken wheel of my brother's skates;

One tiny dust... that laid on my mother's back."

שמעון שליבקה ממטרונאו סביר על הנרות - נשף הניכה תשס"ו
Mr. Shimon Slivka of Toronto lighting the candles at the Hanukkah ball 2006 in Tel-Aviv

**Yom Hashoa Memorial Service
Yizkor for Zaglembe Martyrs**

The ceremony will take place at Yad Hazikaron in Modiin on Monday, April 16th 2007 4p.m.

Addresses:

- Mr. Yitzhak Herzog - Minister of Social Affairs
- Prof. Israel Guttman - Academic Advisor to Yad Vashem
- Mr. Abraham Green - Chairman of Zaglembe organization

Memorial:

Cantor **Chaim Adler**

In the program:

The "Kolot Ha'ir" Choir of Tel-Aviv Yaffo, conducted by Miss. Ahuva Winnitz

Reading: Members of the second & third generation

Zaglembe Organization - Scheduled Events and Gatherings

2007	
April, 16 Monday 4pm	Yom Hashoa Memorial at Yad Hazikaron in Modiin
June, 4 Monday, 4:30pm	Submitting the original Ruth Lasker diary to Yad Vashem
September, 5 Wednesday, 5:30pm	"Lechaim" - Resh Hashanah Gathering - at 23 Frishman St., Tel-Aviv
December 2006 6pm	Hanukkah Ball*
2008	
January, 18 ** Friday 11:30am	Tu B'Shvat planting at Yad Hazikaron in Modiin
April, 16 Wednesday, 5:30pm	"Lechaim" - Passover Gathering at 23 Frishman St., Tel-Aviv
May, 1 Thursday, 4pm	Yom Hashoa Memorial at Yad Hazikaron in Modiin
2008 - 60 th anniversary	20 th anniversary to Yad Hazikaron

*For any more information please call the organization on Wednesday afternoon, Tel: 972-3-5270018

**There could be a schedule change due to weather conditions

Submitting the original diary of Ruth Lasker to Yad Vashem

On Monday 4, June 2007 16:30pm

Addresses:

- Mr. Avner Shalev - Chairman of the Yad Vashem Directorate
- Mrs. Agnieszka Magdziak-Miszewska - Poland Ambassador to Israel
- Mr. Abraham Green - Chairman of Zaglembe Organization
- Dr. Zahava Scherz - Ruth Lasker's sister
- Stanislawa Spińska - The diary keeper

In the program:

MC - Mr. Benny Hendel
Singer Miss. Shuly Natan

הארגון העולמי של יוצאי זגלמביה מתכנן להזמין

לעצרת זיכרון לשואה ולגבורה

ולטקס התייחדות עם קדושי זגלמביה

ביד הזיכרון שביער מודיעין (ליד מבוא מודיעין)

ביום שני כ"ה בניסן תשס"ז - 16 באפריל 2007 בשעה 16:00

דברים:

- מר יצחק הרצוג - שר הרווחה והשירותים החברתיים
- ההיסטוריון פרופ' ישראל גוטמן - יועץ מדעי ליד ושם
- מר אברהם גרין - יו"ר ארגון יוצאי זגלמביה

תפילת האזכרה:

החזן העולמי ר' חיים אדלר

תכנית אומנותית:

- סקחלת קולות העיר - סקחלת העיר תל אביב יפו, בניצוחה של אחובה וימניץ
- קטעי קריאה - בני הדור השני והשלשי ליוצאי זגלמביה

יוצאי זגלמביה והסביבה ובני בתם, מוזמנים

ברכות לפניות לפרוץ שפה וייס

יו"ר הכנסת, יו"ר מועצת יד ושם ושגריר סולין לשעבר לרגל לבילת התואר דוקטור לשם כבוד מאוניברסיטת ורצלב בסולין

ברכות חמות לז"ר פלה אסרמן

העורכת היוצאת של הוצאה לאור ביד ושם אנו מאחלים לה המשך עבודה פוריה ומודים לה על שיתוף הפעולה רב השנים עם ארגון יוצאי זגלמביה

ברכות חמות לז"ר דר

העורכת הכנסת של הוצאה לאור ביד ושם עלי והצליח!

ארגון יוצאי זגלמביה, ההנהלה והחברים

המערכת: אברהם גרין, אלתר ולר, אשר ניצה, אנה צ'וזיאקובסקה, יונה קובו-קוטליצקי, הריסה קגסטר חנית רייטר-גיסלו, עריכה גרפית והדפסה: דפוס קוויאק

כתובת המערכת: ארגון קהילות יוצאי זגלמביה, פרישמן 23, ת"א 63561

מס' החשבון של ארגון קהילות יוצאי זגלמביה: בנק לאומי בת ים סניף מס' 861 חש' 33938/34

Zaglembe World Organization, 23 Frishman St., Tel Aviv 63561, Israel

For contributions: Bank Leumi of Israel, Branch No. 861, account No. 33938/34

yonakobo@netvision.net.il